

KANSALAISALOITE SUKUPUOLIIHTEYDEN SOPIMUSPERUSTAISUUDESTA

Julkaistu Helsingissä 30 kesäkuuta 2018

Yleisperustelut	1
Eesityksen vaikutukset	1
1. Laki rikoslain 20 luvun muuttamisesta	2
1 §. Raiskaus	2
6 §. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	2
7 §. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	2
7 a §. Rajoitussäännökset	2
2. Laki sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta	2
1 luku. Yleiset säännökset	2
1 §. Lain tarkoitus	2
2 §. Lain soveltamisala	2
3 §. Määritelmät	2
2 luku. Sopimuksesta	3
4 §. Sopimuspakko	3
5 §. Sopimuksentekokelpoisuus	3
6 §. Sopimuksen tekeminen	3
7 §. Todistajan kelpoisuusvaatimukset	3
8 §. Sopimuksen muotovaatimukset	3
9 §. Sopimuksen muuttaminen	3
10 §. Sopimuksen peruuttaminen	3
11 §. Sopimuksen pätemättömyys	3
12 §. Purkavien ehtojen kielto	3
3 luku. Erinäiset säännökset	3
13 §. Sopimuksen ehdon tehottomuus	3
14 §. Tarkemmat määräykset	3
3. Laki rikoslain 15 luvun muuttamisesta	3
6 a §. Väärä ilmianto seksuaalirikosasiassa	3
Lainkohtien tarkemmat perustelut	4
1. Laki rikoslain 20 luvun muuttamisesta	4
1 §. Raiskaus	4
6 §. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	6
7 §. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	6
7 a §. Rajoitussäännökset	6
2. Laki sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta	7
1 luku. Yleiset säännökset	7
1 §. Lain tarkoitus	7
2 §. Lain soveltamisala	7
3 §. Määritelmät	7

2 luku. Sopimuksesta	8
4 §. Sopimuspakko	8
5 §. Sopimuksentekokelpoisuus	8
6 §. Sopimuksen tekeminen	8
7 §. Todistajan kelpoisuusvaatimukset	9
8 §. Sopimuksen muotovaatimukset	9
9 §. Sopimuksen muuttaminen	11
10 §. Sopimuksen peruuttaminen	11
11 §. Sopimuksen pätemättömyys	12
12 §. Purkavien ehtojen kieltö	12
3 luku. Erinäiset säännökset	12
13 §. Sopimuksen ehdon tehottomuus	12
14 §. Tarkemmat määräykset	13
3. Laki rikoslain 15 luvun muuttamisesta	13
6 a §. Väärä ilmianto seksuaalirikosasiassa	13

KANSALAISALOITE SUKUPUOLIIHTEYDEN SOPIMUSPERUSTAISUUDESTA

Julkaistu Helsingissä 30 kesäkuuta 2018

Yleisperustelut

Voimassa olevassa laissa raiskauksen todistelu tuomioistuinkäsittelyssä on usein ongelmallinen sekä asianomistajalle että syytetyille. Raiskauksesta tai muusta seksuaalirikoksesta esitetty näyttö perustuu usein ainoastaan asianosaisten subjektiivisiin kokemuksiin tapahtumista, eikä fyysisiä merkkejä esimerkiksi pakottamisesta tai väkivalta välttämättä ole havaittavissa. Tuomioistuimen harkittavaksi jää tällöin asianosaisten kertomukset toisiaan vastaan. Tästä johtuen tuomio ei välttämättä kohtaa objektiivisempaa todellisuutta.

Kansalaisaloitteella halutaan säätää uusi laki sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta, joka tekee seksuaalisesta kanssakäymisestä pääsääntöisesti sopimusperustaisen oikeustoimen. Lisäksi rikoslain 20 lukuun ehdotetaan tehtäväksi eräitä muutoksia raiskauksen sekä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöön. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia vähimmäisrangaistuksia ehdotetaan korotettavaksi. Seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva säännös (24.7.1998/563) ehdotetaan siirrettäväksi raiskauksen tunnusmerkistöön kuuluvaksi. Näiden lisäksi rikoslain 15 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 a § väärästä ilmiannosta seksuaalirikosasiassa. Viimeksi mainittu olisi väärän ilmiannon kvalifioitu tekemuoto, joka koskettaisi seksuaalirikoksesta tehtyä väärää ilmiantoa.

Sukupuoliyhteyden sopimuksenvaraisuudesta ehdotetun lain ja rikoslain 20 luvun muutosten tarkoituksena on korostaa yksilön omaa vastuuta sekä velvollisuutta seksuaalisen kanssakäymisen vapaaehtoisuuden selvittämiseen vastapuolelta. Ehdotettu laki sukupuoliyhteyden sopimuksenvaraisuudesta mahdollistaisi seksistä kieltäytymisen helpommin. Epämiellyttävään tai mahdollisesti jopa painostavaan tilanteeseen joutunut voisi ilmoittaa kieltäytymisen syyksi sopimuksen puuttumisen. Mahdollisen sopimuksen hankkimisen ja tekemisen aikana mahdolliset seksuaaliset jännitteet saattaisivat purkautua riittävällä tavalla mahdollisen uhrin eduksi.

Raiskauksen tunnusmerkistön osalta olennaisin muutos olisi edellä mainittu pakko sukupuoliyhteyden sopimuksenvaraisuudesta. Rikoslaisissa ja sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetussa laissa puhuttaisiin yleisesti *voimassa olevasta sopimuksesta*, joka tarkoittaisi sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetun lain mukaisesti tehtyä sopimusta sukupuoliyhteydestä. Voimassa olevan rikoslain 1 §:n (27.6.2014/509) tunnusmerkistö raiskauksesta jäisi soveltuvilta osin voimaan, mutta se laajennettaisiin koskettamaan myös sellaisia tapauksia, jossa raiskauksen uhriksi joutunut ei ole ollut laissa tarkoitettulla tavalla pätevä antamaan suostumustaan sopimuksen tekemiseen. Sopimusta ei voisi tehdä esimerkiksi sellaisen henkilön kanssa, joka olisi toisen sopimusosapuolen määräysvallan tai valvonnan alainen taikka muussa sellaiseen rinnastettavassa alisteisessa suhteessa taikka päihtynyt. Sopimusta ei myöskään voisi tehdä kuusitoista vuotta nuoremman kanssa.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan rikoslain kohtaan (20.5.2011/540) ehdotetaan tehtäväksi muutos, jolla sukupuoliyhteydestä alle kuusitoista vuotta kanssa ei enää rangaistaisi lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. Muutoksen tarkoituksena olisi siirtää voimassa

olevan lain mukainen teonkuvaus törkeään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön piiriin kuuluvaksi. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä annettavaa vähimmäisrangaistusta ehdotetaan korotettavaksi vuoteen.

Törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan rikoslain kohtaan (20.5.2011/540) ehdotetaan tehtäväksi muutosta, joka poistaisi vaatimuksen rikoksen pitämisestä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Lisäksi rikoksen vähimmäisrangaistusta ehdotetaan korotettavaksi kahteen vuoteen.

Rikoslain 15 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 a § väärästä ilmiannosta seksuaalirikosasiassa. Kyseessä olisi kvalifioitu tekemuoto väärälle ilmiannolle. Se koskisi sellaisia väärää ilmiantoja, joiden kohteena oleva olisi vaarassa joutua esitutkinnan tai pakkokeinon kohteeksi tai syytetyksi tullee tai tuomitukseksi rangaistukseen tai muuhun rikosoikeudelliseen seuraamukseen rikoslain 20 luvun 1, 2, 4, 5 a, 6, 7, 8, 8 a, 8 b, 8 c, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitettua rikoksesta. Pykälän tarkoituksena olisi lisätä erityisestävyyttä väärässä ilmiannossa sekä suhteuttaa teon vakavuus sen mahdollisiin seuraamuksiin.

Esityksen vaikutukset

Kansalaisaloitteen vaikutukset näkyisivät yhteiskunnan yleisissä asenteissa seksuaaliseen kanssakäymiseen. Ehdotetun lain voidaan arvioida tuovan muutoksia osapuolten ihmisten päätöksiin harrastaa satunnaista ja harkitsematonta sukupuoliyhteyttä. Lailla olisi yleisestävä vaikutus päihtyneenä tapahtuvan sukupuoliyhteyden harjoittamiseen. Sukupuoliyhteyden harjoittamiseen päihtyneenä liittyy aina riski siitä, että teon kohteena oleva ei ymmärrä tekoa täysimääräisesti. Päihtynyt ei välttämättä tiedä, onko hän tosiasiasa antanut lupaa sukupuoliyhteyden harjoittamiseen. On myös mahdollista, että päihtynyt taivutettaisiin sukupuoliyhteyteen, johon hän ei selvänä suostuisi. Mahdollisten väärinkäsitysten ja rajatapausten määrää saataisiin pienennettyä olennaisesti, kun päihtymistila katsottaisiin sukupuoliyhteyden sopimuksentekokelpoisuutta rajoittavaksi tekijäksi. Näin ollen sukupuoliyhteyden harjoittaminen päihtyneenä katsottaisiin aina raiskauksen tunnusmerkistön täyttäväksi rikokseksi. Vaikutukset näkyisivät myös seksuaalirikoksista tehtävien rikosilmoitusten määrän vähentymisenä. Viimeksi mainitun perusteena on loukatun suostumuksen helpompi ilmentyminen suoraan sopimuksesta, jolloin väärin ilmiantojen ja tulkinnanvaraisten tilanteiden määrä vähentyy kokonaisuudessaan. Osapuolet eivät myöskään voisi vedota tietämättömyyteensä tai tilanteen äkkivaraamattomuuteen silloin, kun sukupuoliyhteydestä ja seksuaalisista teoista olisi tehty tarkat muutovaatimukset täyttävä sopimus.

Kansalaisaloitteen tarkoituksena on signaloida seksuaalisen koskemattomuuden luonnetta yksilön perusoikeutena, jota ei koskaan tulisi loukata.

Väärästä ilmiannosta tuomitseminen edellyttäisi edelleen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti sitä, ettei vastaajan syyllisyydestä jäisi varteenotettavaa epäilyä. Näin ollen ehdotettu lisäksi ei vähentäisi tapahtuneiden seksuaalirikosten johdosta tehtävien rikosilmoitusten tai tutkintapyyntöjen määrää.

1. Laki rikoslain 20 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 5 §, sellaisena kuin se on laissa 563/1998,
muutetaan 1, 6 ja 7 § sekä 7 a §:n otsikko, sellaisina kuin ne ovat, 1 § laissa 509/2014, 6 ja 7 § laissa 540/2011 ja 7 a §:n otsikko osaksi laissa 540/2011, sekä
lisätään 7 a §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 540/2011, uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §. Raiskaus. Joka ryhtyy sukupuoliyhteyteen toisen kanssa ilman laissa tarkoitettua sopimusta tai menettelee tällaisen sopimuksen vastaisesti, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka

1) käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa pakottaa sukupuoliyhteyteen taikka asemaansa hyväksikäyttäen tai vuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

a) kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,

b) kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyytensä ja osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä tai jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on muista näihin rinnastettavista syistä heikko, käyttää törkeästi väärin tämän kypsyyttä,

c) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt,

d) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä,

e) kuuttatoista vuotta nuoremman, tai

f) toisen ollessaan kuusitoista vuotta nuorempi,

2) käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä tai toteuttaa seksuaalisen teon hänen kanssaan, taikka

3) jatkaa sukupuoliyhteyttä tai tekee toiselle seksuaalisen teon sen jälkeen, kun henkilö on peruuttanut 1 momentissa tarkoitettua sopimuksen taikka muutoin pyytää lopettamaan sukupuoliyhteyden tai muut häneen fyysisesti kohdistuvat seksuaaliset teot.

Yritys on rangaistava.

6 §. Lapsen *seksuaalinen hyväksikäyttö*. Joka koskettamalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään vuodeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa tarkoitettulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksatoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava.

7 §. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Jos

1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksatoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka

2) lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi,

rikos tekijä on tuomittava törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 a §. Rajoitussäännökset. Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa.

Raiskauksena ei pidetä 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua tekoa, jos kohde on alle kuusitoista vuotta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa. Raiskauksena ei myöskään pidetä sellaista seksuaalista tekoa, joka on olennainen osa kaupallista aikuisviihdepalvelua ja joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

2. Laki sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Tämän lain tarkoituksena on seksuaalisen koskemattomuuden turvaaminen ja seksuaalisen väkivallan vähentäminen sekä sukupuoliyhteydessä olevien oikeusturvan parantaminen tekemällä sukupuoliyhteyden sopimusperustaiseksi.

2 §. Lain soveltamisala. Tätä lakia sovelletaan yksityiselämässä tapahtuvaan sukupuoliyhteyteen.

3 §. Määritelmät. Tässä laissa tarkoitetaan

1) *sopimuksella* sellaista tässä laissa tai sen nojalla tarkemmin määriteltyä sopimusta, jolla sopimusosapuolet antavat suostumuksensa seksuaaliseen kanssakäymiseen;

2) *sopimusosapuolella* sitä, joka antaa suostumuksensa sukupuoliyhteyteen sopimuksessa määrättyllä tavalla;

3) *sukupuoliyhteydellä* sukupuolielimellä tehtävää taikka sukupuolielimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen sukupuolielimen ottamista omaan kehoon;

4) *seksuaalisella kanssakäymisellä* sukupuoliyhteyden ja muiden seksuaalisten tekojen kokonaisuutta, jotka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen ovat seksuaalisesti olennaisia.

2 luku. Sopimuksesta

4 §. Sopimuspakko. Sukupuoliyhteydestä toisen henkilön kanssa on kaikkien osapuolten sovittava etukäteen sopimuksella siten kuin tässä luvussa säädetään.

5 §. Sopimuksentekokelpoisuus. Sopimusosapuolena voi toimia kuusitoista vuotta vanhempi, joka ei ole

1) vajaavaltaisuuden taikka tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, sairaalassa tai hoitolaitoksessa olemisen, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia kykenemätön ilmaisemaan tahtoaan,

2) alkoholilaisissa (4.1.2001/1) tarkoitettua alkoholipitoisen aineen tai huumausainelaisissa (19.12.2014/1127) tarkoitettua huumausaineen vaikutuksen alaisena siten, että päihtyminen on olennaisesti heikentänyt hänen arvostelukykyään sopimuksen tekemiseen, tai

3) rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin 1 kohdan a, b ja d alakohdissa tarkoitettussa suhteessa toiseen sopimusosapuoleen taikka c alakohdassa mainittu henkilö.

6 §. Sopimuksen tekeminen. Sopimus sukupuoliyhteydestä on tehtävä kirjallisesti kaikkien sopimusosapuolten ja kahden todistajan ollessa yhtäaikaa läsnä, ja todistajien on, sitten kun sopimusosapuolet ovat allekirjoittaneet sen tai tunnustaneet siinä olevan allekirjoituksensa, todistettava sopimus ja siitä ilmi käyvä suostumus sukupuoliyhteyteen nimikirjoituksillaan. Kaikkien allekirjoittaneiden tulee tietää, että asiakirja on sopimusosapuolten välinen sopimus suostumisesta sukupuoliyhteyteen ja heidän tulee tarkoin olla selvillä sen sisällöstä.

Kaikkien sopimusosapuolten ja todistajien on oltava sopimuksentekohetkellä sopimuksentekokelpoisia.

7 §. Todistajan kelpoisuusvaatimukset. Sopimuksen todistajaksi älköön otettako sopimusosapuolta tai henkilöä, joka on kuuttatoista vuotta nuorempi tai joka sieluntoiminnan häiriön vuoksi on kykenemätön todistamaan, älköönkään sopimusosapuolta, tämän puolisoa tai sitä, joka on sopimusosapuoleen suoraan takenevassa tahi etenevässä sukulaisuudessa taikka lankoudessa, eikä myöskään hänen veljeänsä tai sisartansa tahi näiden puolisoa taikka hänen ottovhempaanansa tai ottoalastansa.

8 §. Sopimuksen muotovaatimukset. Sopimuksesta on käytävä ilmi

- 1) sopimusosapuolten
  - a) etu- ja sukunimi;
  - b) henkilötunnus;
  - c) lähiosoite; sekä
  - d) kotikunta;
  - e) allekirjoitus ja nimenselvennys;
- 2) kaikkien todistajien
  - a) etu- ja sukunimi;
  - b) syntymäaika
  - c) kotikunta;
  - d) ammatti; sekä
  - e) allekirjoitus ja nimenselvennys;
- 3) sukupuoliyhteyden harjoittamispaikkatietoina
  - a) harjoittamispaikan osoite;
  - b) harjoittamispäivämäärä sekä -kellonaika; sekä
  - c) arvio seksuaalisen kanssakäymisen kokonaiskestosta;
- 4) tapahtuuko sukupuoliyhteyttä
  - a) vaginaalisesti;
  - b) anaalisesti;
  - c) oraalisesti;

- 5) seksivälineiden käyttäminen;
- 6) seksuaalisessa kanssakäymisessä käytettävät
  - a) pakottamisen muodot; ja
  - b) väkivallan muodot;
- 7) kondomin tai muun ehkäisyvälineen käyttäminen;
- 8) suostumus seksuaalisen kanssakäymisen kuvaamisesta;
- 9) vapaamuotoinen kuvaus seksuaalisesta kanssakäymisestä ja sen vaiheista; sekä
- 10) sopimuksentekopäivämäärä ja -kellonaika sekä sopimuksentekopaikka.

9 §. Sopimuksen muuttaminen. Milloin sopimukseen merkittyä tietoa, ehtoa tai määräystä muutetaan tai sellaiseen tehdään lisäys tai sellainen poistetaan, on noudatettava, mitä sopimuksen tekemisestä on 6 §:ssä säädetty.

10 §. Sopimuksen peruuttaminen. Sopimus voidaan peruuttaa ilmoittamalla toiselle sopimusosapuolelle kirjallisesti tai suullisesti tahdostaan ennen seksuaalista kanssakäymistä tai sen aikana.

Milloin suostumus seksuaaliseen kanssakäymiseen on peruutettu 1 momentissa tarkoitettulla tavalla suullisesti, on tuomioistuimen, sopimuksen sisältö ja peruuttamisen todisteellisuus huomioon ottaen, harkittava, mikä merkitys asiassa on annettava sille, että sopimusosapuoli on aiemmin allekirjoittanut sopimuksen.

Lupaus olla peruuttamatta sopimusta ei ole sitova.

11 §. Sopimuksen pätemättömyys. Sopimus on pätemätön, jos sitä ei ole tehty tässä laissa säädettyllä tavalla tai jos joku on pakotettu tai kiristämällä painostettu sen tekemiseen tai todistamiseen.

Sopimus raukeaa sen osapuolen osalta, joka ei sukupuoliyhteyden aktualisoituessa enää täytä sopimuksentekokelpoisuudesta annettuja ehtoja.

12 §. Purkavien ehtojen kieltö. Sopimukseen ei saa sisällyttää sellaisia ehtoja, joiden toteutuminen riippuu jonkin toisen seikan toteutumisesta.

3 luku. Erinäiset säännökset

13 §. Sopimuksen ehdon tehottomuus. Jos tämän lain 8 §:n 4-8 kohdassa tarkoitettu sukupuoliyhteyttä tai seksuaalista tekoa koskeva ehto tai suostumus on ristiriidassa toisen siinä olevan ehdon tai suostumuksen kanssa, sitä voidaan sovitella tekijän eduksi. Tällöin on otettava huomioon, olisiko sopimusosapuoli tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää, kuinka se, jota ehto koskee, olisi ilmaissut suostumuksensa kyseiseen tekoon ja olisiko tämän pitänyt huomata ristiriita.

Sellainen sopimuksen ehto tai määräys, jolla poiketaan tästä laista, on mitätön.

14 §. Tarkemmat määräykset. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia määräyksiä tämän lain voimaansaattamisesta sekä sopimuksen tekemisestä.

3. Laki rikoslain 15 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 15 lukuun uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §. Väärä ilmianto seksuaalirikosasiassa. Jos väärä ilmianto koskee rikoslain 20 luvun 1, 2, 4, 5 a, 6, 7, 8, 8 a, 8 b, 8 c, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitettua rikosta, rikoksentekijä on tuomittava väärästä ilmiannosta seksuaalirikosasiassa vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Lainkohtien tarkemmat perustelut

1. Laki rikoslain 20 luvun muuttamisesta

1 §. Raiskaus. Pykälässä ehdotettaisiin muutosta raiskauksen tunnusmerkistöön. Pykälä jaettaisiin rikoksen tunnusmerkistön osalta kahteen momenttiin. Näistä ensimmäisessä määrättäisiin raiskauksen tunnusmerkistön täyttävänä tekona sellaisen sukupuoliyhteyden harjoittaminen, jota varten ei olisi tehty sopimusta sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetun lain mukaisesti taikka sellainen sukupuoliyhteys, joka olisi toteutettu säädetyn sopimuksen vastaisesti siten kuin lailla olisi tarkemmin säädetty. Toinen momentti käsittäisi sukupuoliyhteyden rangaistavuuden sellaisen henkilön kanssa, joka ei olisi laissa säädetyllä perusteella pätevä tekemään sopimusta. Toisessa momentissa käsiteltäisiin myös rikoksen konstituoitumista silloin, kun toinen olisi väkivaltaa käyttäen tai sellaisella uhkaamalla pakotettu tai asemaa hyväksikäyttäen taivutettu sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon.

1 momentissa säädetään raiskauksen ensisijainen määritelmä sellaiseksi sukupuoliyhteydeksi, joka tapahtuisi ilman teon kohteena olevan osapuolen kirjallista ja todisteellista sopimusta taikka tällaisen sopimuksen vastaisesti. Kirjallisesta sopimuksesta ja sen muotovaatimuksista säädetään uusi laki sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta.

Sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetun lain soveltamisala ulottuisi vain yksityishenkilöiden väliseen sukupuoliyhteyteen. Näin ollen tätä momenttia ei sovellettaisi aikuisviihdealalla, kuten eroottisen elokuvan tekemisen tai eroottisen esityksen aikana tapahtuvaan sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon. Aikuisviihdeala jätettäisiin lähtökohtaisesti raiskauksen määritelmän ulkopuolelle siitä syystä, että siinä tapahtuva sukupuoliyhteys sekä muut seksuaaliset teot perustuvat yleensä muihin teyhiin sopimukseen. Aikuisviihdealalla tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä eroottista elokuvaa kuvattaessa tai eroottisen esityksen aikana valvotaan yleensä tarkoin yhden tai useamman henkilön toimesta. Tästä syystä voidaan lähtökohtaisesti olettaa, että aikuisviihdealalla seksuaaliseen kanssakäymiseen ryhtyvät tietävät, mistä asiassa on kysymys. Poikkeuksia voisi kuitenkin olla esimerkiksi muiden seksuaalipalveluiden harjoittamisessa, kuten prostituutiossa, jossa jokainen asiakas voi esittää yksilöllisiä toiveita tai vaatimuksia harjoitettavista seksuaalisista teoista. Raiskauksen määritelmä aikuisviihdettä tehtäessä tai prostituutiossa voisi konstituoitua silloin, kun seksuaalisten tekojen kohteena oleva pakotettaisiin sellaisiin tekoihin, joihin hän ei nimenomaisesti olisi suostunut. Raiskaus voisi olla kyseessä myös silloin, kun aikuisviihdealalla tapahtuvaa seksuaalista tekoa ei lopetettaisi sen kohteena olevan pyynnöstä huolimatta. Tällöin tulisi kuitenkin ottaa huomioon, onko pyyntö sukupuoliyhteyden tai muun seksuaalisen teon lopettamiseksi oleellinen osa eroottisen elokuvan tai esityksen taiteellista, viihteellistä tai seksuaalista arvoa.

1 momentissa käytetään sanamuotona ryhtymistä osoittamaan, että teolla on aloitteellinen osapuoli. Sanamuoto rajaisi pois sen, ettei raiskattu osapuoli itse tulisi tuomituksi raiskauksesta vain siitä syystä, että hänellä ei olisi ollut sukupuoliyhteyden aikana voimassa olevaa sopimusta. Osapuolilla olisi sukupuoliyhteyden sopimuspe-

rusteisuudesta annetun lain 10 §:n mukainen oikeus peruuttaa sopimuksella vahvistettu suostumus sukupuoliyhteyteen milloin tahansa. Sukupuoliyhteyden harjoittamisen tai seksuaalisten tekojen jatkaminen sopimuksen peruuttaneen kanssa olisi erään edellytyksin säädetty raiskauksena rangaistavaksi 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Laki edellyttäisi, että kaikki seksuaalinen kanssakäyminen lopetettaisiin suostumuksensa peruuttaneen kanssa viipymättä. Henkilön ei voida katsoa ryhtyneen sukupuoliyhteyteen, jos hän on ollut seksuaalisten tekojen alkaessa passiivinen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun passiivisuus johtuu esimerkiksi pelkotilan aiheuttamasta lamaantumisesta. Raiskauksen uhri voidaan myös pakottaa tekoon esimerkiksi väkivallalla uhaten. Edellä mainituissa esimerkeissä teon rangaistavuutta tulkittaisiin sen mukaan mitä 1 §:n 2 momentissa säädetään. Jos molemmat osapuolet olisivat sukupuoliyhteydessä toistensa kanssa ilman asianmukaisesti tehtyä sopimusta, tekoa voitaisiin arvioida sen mukaan, kuka on ryhtynyt sukupuoliyhteyteen tai muun seksuaaliseen tekoon esimerkiksi koskettelemalla taikka ehdottamalla sellaisia asioita, joiden merkitys on seksuaalisesti olennainen. Tällaisessa tilanteessa olisi tutkittava, voisiko kysymyksen tulla 2 momentissa tarkoitettu teko tapa. Ilman sopimuksella vahvistettua suostumusta tapahtuva sukupuoliyhteys voisi tapahtua myös useamman osapuolen yhteisestä aloitteesta. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun ravitsemisliikkeessä iltaa viettänyt pari siirtyisi jatkamaan illanviettoa ajatuksenaan seksuaalinen kanssakäyminen. Kun ilman sopimuksella vahvistettua suostumusta tapahtuva sukupuoliyhteys olisi perustunut kaikkien osapuolten yhteiseen ja vapaaseen tahtoon siten, että teko ei kuitenkaan aktualisoituisi 2 momentissa säädetyllä tavalla, kaikki osapuolet voitaisiin tuomita sukupuoliyhteyteen ryhtyvänä osapuolena. Tällöin teon rangaistavuus koskettaisi kaikkia osapuolia yhtäläisesti. Tuomioistuimen tehtävänä olisi viime kädessä selvittää, onko yksi tai useampi osapuoli ryhtynyt sukupuoliyhteyteen. Mikäli asiaa ei voitaisi varmuudella selvittää, molempien osapuolten voitaisiin katsoa ryhtyneen sukupuoliyhteyteen. Raiskaus on virallisen syytteen alainen rikos, jolloin esitutkintaviranomainen ja syyttäjät tutkisivat asiaa kaikkien osapuolten osalta omina rikoksinaan. Tällöin arvioitavaksi tulisi jokaisen asianosaisen osalta erikseen se, millaisessa asemassa hän on ollut sukupuoliyhteyden aikana. Yksi tai useampi asianosaisista on esimerkiksi voinut olla pelkotilasta lamaantunut tai muutoin edellä mainitulla tavalla epäpätevä tekemään laissa tarkoitettua sopimusta sukupuoliyhteydestä.

Momentissa mainittuna sopimuksen vastaisena menettelynä ei pidetä sitä, että jokin sopimukseen kirjatuista teoista jää toteutumatta. Sen sijaan rangaistavaa olisi ryhtyä muihin kuin sopimuksella sovittuihin tekoihin. Jos sopimusosapuoli esimerkiksi harjoittaisi toisen sopimusosapuolen kanssa anaalisesti tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä ilman, että teon kohteena oleva olisi antanut siihen sopimuksessa suostumustaan, katsottaisiin tekijän menettelyn sopimuksen vastaiseksi.

Väärän ilmiannon osalta ongelmallisena voitaisiin pitää tilannetta, jossa osapuolet olisivat riidattomasti olleet sukupuoliyhteydessä toistensa kanssa ilman asianmukaisesti ja voimassa olevaa sopimusta, eikä 2 momentissa tarkoitettua väkivallalla pakottamisesta tai sellaisella uhkaamisesta olisi varsinaisesti mitään näyttöä. Tällöin kummallekin osapuolelle jäisi omalta osaltaan mahdollisuus ilmoittaa tapahtunut raiskaus ja vedota sopimuksen

puuttumisen osalta 2 momentissa tarkoitettuihin perusteisiin. Tuomioistuimen tehtäväksi jää tällöin tutkia, toteutuuko mikään 2 momentissa tarkoitetuista perusteista, kuten esimerkiksi asianomistajan pelkotila, päihtymistila tai muu avuton tila teon hetkellä. Esitutkintaviranomainen voisi myös omasta aloitteestaan alkaa tutkia ilmoittajan itse tekemää raiskausta, jos 2 momentissa tarkoitettujen perusteiden toteutumatta jääminen olisi mahdollinen. Toinen ongelmatilanne syntyisi, kun asianomistaja ilmoitaisi olleensa peruuttanut sopimuksensa sukupuoliyhteyden aikana sukupuoliyhteyden sopimusperusteisuudesta annetun lain 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Tällaista tilannetta varten edellä mainitun lainkohdan 2 momenttiin säädetään erityinen säännös siitä, kuinka tuomioistuimen olisi otettava huomioon se, että asianomistaja on alun perin allekirjoittanut häntä koskevan sopimuksen.

2 momentissa säädetään muista raiskauksen konstituovista tekotavoista. Se vastaisi soveltuvilta osin voimassa olevassa laissa (27.6.2014/509) mainittuja raiskauksen tekotapoja. Siihen oltaisiin myös siirretty voimassa olevaan lakiin kirjatut säädökset seksuaalisesta hyväksikäytöstä (24.7.1998/563), jolloin ne saataisiin ulotettua raiskauksen tunnusmerkistön piiriin. Säännöksen tarkoituksena olisi ensi sijassa suojella raiskaukselta sellaisia henkilöitä, jotka eivät asemansa, terveydentilansa tai muun jäljempänä esitetyn syyn johdosta olisi päteviä tekemään laissa tarkoitettua sopimusta seksuaalisesta kanssakäymisestä.

1 kohdassa säädetään, että henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai sellaista väkivaltaa uhkaamalla sukupuoliyhteyteen pakottaminen taikka asemaansa hyväksikäyttämisen tapahtuva sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen teokoon taivuttaminen tai sellaisen teon kohteeksi alistumaan saaminen olisi rangaistavaa, kun jokin alakohdissa määritellyistä tunnusmerkeistä toteutuisi. Säädöksessä tarkoitettu väkivalta tai sellaisen väkivallan uhka vastaisi määrittelyltään voimassa olevan lain määritelmää. Jäljempänä mainittu kohta asemaansa hyväksikäyttämisen tapahtuvasta alistumisesta tai taivuttelusta vastaisi määritelmältään voimassa olevan lain (24.7.1998/563) määritelmää.

1 kohdan a-d alakohdissa mainittujen tekojen määritelmät vastaisivat, 1 kohdassa säädetty huomioon ottaen, voimassa olevan lain (24.7.1998/563) määritelmää.

1 kohdan e alakohdassa raiskaukseksi määriteltäisiin se, että 2 momentin 1 kohdassa mainitun teon kohteena on kuusitoista vuotta nuorempi henkilö. Määritelmä perustuisi siihen, että kuusitoista vuotta nuorempi ei olisi lain mukaan sopimuksetekokelpoinen. Näin ollen kuuttatoista vuotta nuorempi ei missään olosuhteissa voisi antaa toiselle henkilölle oikeutta loukata hänen seksuaalista koskemattomuuttaan 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Milloin kahdeksatoista vuotta nuorempaan kohdistettua tekoa ei oltaisi tehty 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, kyseeseen voisi eräin edellytyksin tulla raiskaus 2 momentin 2 kohdan taikka lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön mukaisesti siten kuin 7 §:ssä on säädetty.

1 kohdan f alakohdassa säädetään, että raiskaukseen syyllistyy henkilö, joka toteuttaa teon ollessaan kuuttatoista vuotta nuorempi. Tällöin kuuttatoista vuotta nuorempi ei olisi rangaistuksesta vapaa sellaisessa tilanteessa, jossa hän olisi 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla sukupuoliyhteydessä toisen kanssa. Kyseisen f alakohdan merkitys laissa olisi lähinnä tekninen, sillä kuusitoista vuotta täyttäneen tekemä, 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu teko, olisi raiskauksena rangaistava siten kuin

1 momentissa säädetään. Kuusitoista vuotta täyttänyt olisi lain mukaan myös pätevä tekemään sopimuksen sukupuoliyhteydestä, jollei 1 momentin 1 kohdan a-d alakohdissa tai muualla laissa toisin säädetä. Lisäksi rikosoikeudellisen vastuun alarajana on viidentoista vuoden ikä.

2 kohdassa säädetään siitä, milloin sukupuoliyhteys tai seksuaalinen teko olisi katsottava raiskaukseksi riippumatta siitä, onko teoille olevassa laissa tarkoitettua sopimusta vai ei. Määrittely vastaa pitkälti voimassa olevan pykälän 2 momenttia. Pelkotilaksi laskettaisiin pääsääntöisesti myös sellainen kiristäminen, jossa teon kohteena olevaa uhattaisiin jollakin hänen kannaltaan negatiivisella seuraamuksella, mikäli hän ei suostuisi sukupuoliyhteyteen tai seksuaalisiin tekoihin. Tällaista kiristämistä olisi esimerkiksi uhkaus siitä, että kiristämisen kohteena olevan yksityiselämää koskevia tietoja levitettäisiin julkisuuteen. Tällaiseksi kiristämiseksi ei kuitenkaan laskettaisi sellaista tekoa, joka olisi seksuaalisen roolileikin kannalta olennainen ja jolla ei voitaisi aiheuttaa teon kohteelle vähäistä suurempaa pidettävää haittaa.

3 kohdassa säädetään seksuaaliseen kanssakäymiseen osallistuvan oikeudesta pyytää sukupuoliyhteyttä tai hänen fyysisesti kohdistuneita seksuaalisia tekoja lopetettavaksi (keskeytyspyyntö). Sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetun lain 10 §:ssä säädetään sopimusosapuolen oikeudesta peruuttaa jo tehty sopimus sukupuoliyhteyden. Mikäli tekijä ei viipymättä noudattaisi teon kohteena olevan pyyntöä sukupuoliyhteyden tai seksuaalisen teon lopettamiseksi, tekijä voitaisiin tuomita raiskauksesta. Jos keskeytyspyynnön esittänyt henkilö selvästi jatkaisi seksuaalista kanssakäymistä, olisi tulkittava, että hän ei ole esittänyt keskeytyspyyntöä. Jos edellä mainitussa tilanteessa seksuaalisen kanssakäymisen jatkuminen johtuisi keskeytyspyynnön esittäneen väkivaltaisesta uhkailusta, olisi kysymyksessä tällöin kuitenkin raiskaus. Momentissa tarkoitettu keskeytyspyyntö ei rajoittuisi vain sopimuksen nojalla tapahtuvaan sukupuoliyhteyteen, vaan kenellä tahansa olisi lain mukaan oikeus pyytää häntä kohtaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä taikka muuta seksuaalista tekoa lopetettavaksi. Fyysisyyden vaatimus tarkoittaisi sitä, että seksuaalisten tekojen täytyisi tosiasiallisesti olla fyysisesti kohdistettuna suoraan keskeytyspyynnön esittäjään. Näin ollen fyysisyyden käsitteen ulkopuolelle jäisi esimerkiksi toisen edessä masturboiminen, jollei se rajoittaisi kohteena olevan vapaata liikkumista, sekä eroottisen sisällön esittäminen. Masturbointi voisi kuitenkin täyttää fyysisyyden määritelmän, jos teon kohteena olevan päälle päätyisi ruumiineritettä muista kuin satunnaisista syistä. Seksuaaliseen kanssakäymiseen osallistuva ei voisi pyytää toista lopettamaan kolmanteen osapuoleen kohdistuvaa seksuaalista tekoa taikka sukupuoliyhteyttä, jollei siihen olisi erittäin painavia perusteita, kuten esimerkiksi teon kohteena olevalla havaittua sairaskohtausta tai 2 momentissa eriteltyihin asioihin rinnastettavaa syytä. Tällöin kysymykseen voisi kuitenkin tulla muu laissa määritelty pakotila. Seksuaalisia tekoja olisivat esimerkiksi sellainen koskettelu, joka kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen olisi seksuaalisesti olennainen sekä erilaiset roolileikit, joiden toteutus on seksuaalisesti olennainen. Roolileikkien osalta pelkkä toisen osapuolen käyttäminen ei aina olisi ratkaiseva tekijä sen seksuaalista luonnetta arvioitaessa, vaan roolileikin tai sen osan tulisi myös kokonaisuutena arvostellen olla sen kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen seksuaalisesti olennainen. Sen tulisi tällöin sisältää esimerkiksi

alastomuutta tai teon kohteena olevan ruumiin koskettelua joko muiden tai hänen itsensä toimesta. Seksuaalisesta teosta saattaa olla kysymys silloinkin, kun teon kohteena oleva on puettu esimerkiksi lateksiasuun tai muuhun seksuaalisen kanssakäymisen kannalta olennaiseen asusteeseen, josta hän ei voisi poistua itse. Myös eräänlaiseen tilaan sulkeminen voisi täyttää fyysisyyden määritelmän, jos tekoa olisi teko-olosuhteet huomioon ottaen pidettävä seksuaalisesti olennaisena. Oikeudeton tilaan sulkeminen saattaisi myös täyttää vapaudenriiston tai törkeän vapaudenriiston määritelmän. Seksuaalisten tekojen jatkamiseksi ei kuitenkaan katsottaisi sitä, että muut yrittävät auttaa tekojen kohteena olevan ulos asusteesta taikka irrottaa hänet sellaisesta seksivälineestä, johon hän on sidottu, kun auttaminen kokonaisuutena arvostellen tapahtuu tehokkaasti. Keskeytystä vaativa tilanne saattaisi aktualisoitua esimerkiksi silloin, kun etukäteen pätevän sopimuksen varassa harjoitettava sukupuoliyhteys tai muut seksuaaliset teot eskaloituisivat sellaisiksi, ettei tekojen kohteena oleva enää haluaisi jatkaa niiden suorittamista. Syitä edellä mainitun keskeytyspyynnön esittämiselle voi olla monta, joista voidaan mainita esimerkiksi tilapäinen ahdistuminen, ahtaapaikankammo, paniikkihäiriö tai muut ahdistuneisuushäiriöt tai sairaskohtaus tai muu lääketieteellinen haattatila taikka tilapäinen tahtotilan muutos. BDSM-seksissä keskeytystä vaativa tilanne voisi syntyä esimerkiksi silloin, kun seksuaalisten tekojen tai sukupuoliyhteyden kohteena oleva olisi sidottu kiinni siten, että hänen vapaata liikkuvuuttaan olisi rajoitettu esimerkiksi köydellä, narulla, nippusiteillä, teipillä, hihnalla, liinalla, kahleilla, käsirautoilla, jalkapuilla, pakkopaidalla tai jollain muulla näihin rinnastettavalla välineellä taikka lukitsemalla teon kohteena oleva suljettuun tilaan.

3 momentissa säädetään teon yrittäminen rangaistavaksi. 1 momentissa tarkoitetun teon yrittämiseksi ei kuitenkaan katsottaisi seksuaalisävytteistä ehdottelua taikka sellaista koskettelua, jota olisi tekotapa ja olosuhteet huomioon ottaen pidettävä rikoslain 20 luvun 5 a §:n (27.6.2014/509) mukaisena seksuaalisena ahdisteluna.

Sukupuoliyhteyden ja seksuaalisen teon määritelmien osalta noudatettaisiin, mitä voimassa olevan lain (27.6.2014/509) 10 §:n 1 ja 2 momentissa on säädetty.

6 §. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Voimassa olevassa laissa (20.5.2011/540) sukupuoliyhteys alle kuusitoista vuotta vanhan lapsen kanssa on määritelty seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Pykälän 2 momentista poistettaisiin säädökset sukupuoliyhteydestä kuuttatoista vuotta nuoremman kanssa siten, että ne siirrettäisiin kuuluvaksi joko törkeän lapsen seksuaaliseen hyväksikäytön taikka raiskauksen tunnusmerkistön piiriin kuuluvaksi. Siirtämisen perusteena on painottaa pienen lapsen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaamisen paheksuttavuutta.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä annettava vähimmäisrangaistusta korotettaisiin neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen.

Rikoksen yritys olisi voimassa olevan lain mukaisesti rangaistava.

7 §. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Voimassa olevaan lakiin (27.6.2014/509) ehdotetaan tehtäväksi muutoksia teonkuvauksen ja rangaistuslatitudin osalta. Lisäksi vaatimuksesta rikoksen olemisena kokonaisuutena arvostellen törkeä luovuttaisiin.

Voimassa olevassa laissa törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän raiskauksen erot eivät ole seuraamuksen osalta puhtaasti rubrisoinnissa, vaan rangaistuslatitudi on mainituissa rikoksissa myös erilainen. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin julkaisusta (Seuramusjärjestelmä 2015 – Tiivistelmä) selviää, että törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittiin kärjäoikeuksissa vuosien 2012 ja 2014 välisenä aikana keskimäärin 35,8 kuukauden mittainen vankeusrangaistus. Samalla aikavälillä törkeästä raiskauksesta annettu tuomio oli keskipituudeltaan 52,6 kk. Alle kuusitoista vuotta vanhan lapsen kanssa tapahtunutta sukupuoliyhteyttä ei aina voida eräistä lakiteknisistä syistä pitää raiskauksena. Tällainen syy on voimassa olevassa laissa ollut esimerkiksi teon kohteena olevan vastustelun puute. Turun hovioikeus antoi 21.11.2017 ratkaisun, jossa kymmenen vuotta vanhan tytön kanssa sukupuoliyhteydessä ollut tuomittiin raiskauksen sijasta lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Kummatkin oikeusasteet hylkäsivät syytteen törkeästä raiskauksesta, sillä kärjäoikeuden ja hovioikeuden mukaan näyttöä ei ollut siitä, että sukupuoliyhteys olisi tapahtunut väkivaltaa käyttäen tai että lapsi olisi ollut pelkotilassa tai muutoin avuttomassa tilassa. Korkein oikeus ei antanut asiassa valituslupaa, joten Turun hovioikeuden ratkaisu jäi pysyväksi.

Törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittaisiin myös kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa sukupuoliyhteydessä oleva, kun tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä annettava vähimmäisrangaistusta korotettaisiin yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Näin rangaistus tuomittaisiin aina ehdottomana vankeutena.

Rikoksen yritys olisi voimassa olevan lain mukaisesti rangaistava.

7 a §. Rajoitussäännökset. Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi monikkomuotoon, sillä pykälään tulisi yksi rajoitussäännös lisää. 1 momentti pysyisi voimassa olevan lain (20.5.2011/540) mukaisena. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädetään rajoituksista raiskauksen rangaistavuuteen liittyen.

Ehdotetut rikoslain 20 luvun 1 §:n muutostyöt tekisivät sukupuoliyhteyden harjoittamisesta sopimuksen varaisen oikeustoimen. Sopimuksesta säädetään tarkemmin sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetulla lailla. Ehdotuksen mukaan ilman voimassa olevaa sopimusta tapahtuva sukupuoliyhteys ei olisi rangaistava silloin, kun sukupuoliyhteyden kohteena olisi alle kuusitoista vuotta vanha ja kaikkien sukupuoliyhteyden osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyysässä ei olisi suurta eroa. Rajoitussäännöksen tarpeellisuus ilmenisi ehdotetun 1 §:n 1 momentin sanamuodosta, joka kriminalisoisi kaiken ilman voimassa olevaa sopimusta tapahtuvan sukupuoliyhteyden sekä siitä, että sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta annetun lain 5 § ei sallisi kuuttatoista vuotta nuoremman tehdä pätevästi sopimusta. Ilman ehdotettua rajoitussäännöstä nuorison harjoittama sukupuoliyhteys kriminalisoitaisiin eräiltä osin tarpeettomalla tavalla.

Väestöliiton tutkimuksen mukaan mies on parisuhhteessa keskimäärin 3,4 vuotta naista vanhempi. Jos lakia tulkittaisiin seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyvien

ikärajojen osalta joustamattomasti, se johtaisi useisiin tilanteisiin, joita ei olisi pidettävä järkevänä nuorison terveen ja tasapainoisen seksuaalikehityksen kannalta. Rikoslain voimassa oleva 7 a § mahdollistaa esimerkiksi kuusitoistavuotiaan ja viisitoistavuotiaan välisen sukupuoliyhteyden. Tällöin lain soveltamisen kannalta olennaista on, että osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsytydessä ei ole suurta eroa. Tällaiset henkilöt ovat voineet tutustua toisiinsa esimerkiksi lukiossa. Ehdotettu 2 momentti mahdollistaisi 2-4 vuoden liukuman henkilöiden välisen sukupuoliyhteyden harjoittamiselle. Rangaistavana ei olisi pidettävä esimerkiksi sitä, että seitsemäntoistavuotias olisi ilman voimassa olevaa sopimusta sukupuoliyhteydessä viisitoistavuotiaan kanssa. Yleisenä edellytyksenä olisi kuitenkin se, että teko ei tapahtuisi ehdotetun raiskauksen pykälän 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Osapuolten välisen iän sekä henkisen ja ruumiillisen kypsyyden arviointi jäisi viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi. Tuomioistuimen tulisi kuitenkin omasta aloitteestaan ottaa huomioon erilaiset asiassa esitetyt asiantuntijalausunnat sekä muut selvitykset.

Ehdotetun 2 momentin kaltainen säännös liittyy voimassa olevassa laissa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja lapsen törkeää seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan rajoitussäännökseen. Uusi ehdotettu 2 momentti vastaisikin soveltuvalta osin täysin voimassa olevan rikoslain 7 a §:n 1 momenttia.

2. Laki sukupuoliyhteyden sopimusperustaisuudesta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena olisi yleisesti parantaa sukupuoliyhteydessä toistensa kanssa olevien oikeusturvaa. Sukupuoliyhteydestä tehtäisiin sopimusperustainen oikeustoimi, joka olisi soveltuvalta osin verrattavissa varallisuus oikeudelliseen oikeustoimeen. Sukupuoliyhteyden osapuolille varattaisiin oikeus sopimuksen peruuttamiseen milloin tahansa, eikä tästä oikeudesta voisi tehokkaasti luopua. Sopimuksen avulla osapuolet olisivat nykyistä paremmin tietoisia siitä, minkälaisia seksuaalisia tekoja harjoitettavaan sukupuoliyhteyteen liittyisi, milloin sukupuoliyhteyttä harjoitettaisiin ja missä sitä harjoitettaisiin. Seksuaalinen kanssakäyminen muuttuisi turvallisemmaksi, kun sen kulkua voitaisiin paremmin ennakoita. Laki parantaisi sukupuoliyhteyteen ryhtyvän oikeusturvaa myös sellaisissa tilanteissa, jossa teon kohteeksi joutunut väittäisi tulleen raiskatuksi. Laki liittyy olennaisesti rikoslain 20 luvun ehdotettuun muutokseen, jossa raiskauksen tunnusmerkistöä muutettaisiin olennaisesti. Raiskaukseksi katsottaisiin sellainen sukupuoliyhteys, josta ei olisi sovittu etukäteen tässä laissa tarkoitettulla sopimuksella. Raiskaus olisi kyseessä myös silloin, kun tekijä olisi sopimuksen kohteena olevaan sukupuoliyhteydessä muulla tavoin kuin sopimuksessa oltaisiin määritellyt.

Sopimuksen teko olisi sellainen prosessi, joka vaatisi sen tekijältä ja siihen osalliselta erityistä keskittymistä. Näin ollen sopimuksen osapuolena olevat pakotettaisiin tarkoin keskittymään kaikkiin niihin määritelmiin, mitä sopimukseen kirjattaisiin. Sukupuoliyhteyden tai muihin seksuaalisiin tekoihin voimassa olevalla sopimuksella suostunut ei edellä esitetty huomioon ottaen voisi lähtökohteisesti vedota tietämättömyytensä sopimuksesta tai

sen sisällöstä. Tällä voisi olla ratkaiseva merkitys tuomioistuinkäsittelyssä arvioitavan loukatun suostumuksen puutteen osalta.

Kahdeksaatoista vuotta nuoremman huollettavan kanssa harjoitettava sukupuoliyhteys voisi kuitenkin eräissä tilanteissa tämän lain estämättä täyttää törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön.

2 §. Lain soveltamisala. Lain soveltamisalaa koskevan säännöksen kannalta olennainen asia olisi se, että lakia sovellettaisiin vain yksityishenkilöihin. Näin ollen sitä ei voitaisi soveltaa esimerkiksi aikuisviihdepalveluita, kuten eroottista showtanssia tarjoavien yritysten toimintaan. Säännös ottaisi huomioon myös sen, että prostituutio sallittaisiin myöhemmässä lainsäädännössä. Säännös olisi eräänlainen imperatiivisen mandaatin kielto, joka estäisi aikuisviihdepalveluita tarjoavan yrityksen työntekijänsä kohdistuvan painostamisen sellaisen sopimuksen tekemiseksi, joka loukkaisi yksilön omaa vapaata tahtoa.

3 §. Määritelmät. Pykälässä määritellään erilaiset laissa mainitut käsitteet.

1 kohdassa tarkoitetaan sitä sopimusta, jonka sukupuoliyhteyteen osallistuvat osapuolet, eli tämän pykälän 2 kohdassa tarkoitettujen sopimusosapuolet tekisivät osoituksena siitä, että kaikki seksuaalinen kanssakäyminen tapahtuu osapuolten vakaasta harkinnasta ja vapaasta tahdosta. Sopimuksella voitaisiin sopia myös muiden seksuaalisten tekojen tekemisestä. Sopimus voisi olla fyysinen paperille tai muulle materiaalille tulostettu tai sähköisessä muodossa tehty ja allekirjoitettu asiakirja. Sopimuksesta ilmenisi sukupuoliyhteyteen osallistuvien osapuolten henkilötiedot sekä muut sukupuoliyhteyteen liittyvät tiedot. Sopimuksella osapuolet valtuuttaisivat sukupuoliyhteyden tarkoin ennalta määrättyllä tavalla. Ilman sopimusta tai tällaisen sopimuksen vastaisesti tapahtuva sukupuoliyhteys katsottaisiin raiskaukseksi, jollei muualla laissa ole toisin säädetty.

2 kohdassa määriteltäisiin sopimusosapuolet sellainen henkilö, joka osallistuu sopimuksessa määrättyyn seksuaaliseen kanssakäymiseen tekemällä toiselle seksuaalisia tekoja. Sopimusosapuolena ei esimerkiksi pidettäisi henkilöä, joka videokuvaa tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai toimittaa sopimuksen varsinaisten sopimusosapuolten allekirjoitettavaksi. Sopimusosapuolena ei myöskään pidettäisi henkilöä, joka ohjaa seksuaalisen kanssakäymisen kulkua tapahtumapaikalla osallistumatta kuitenkaan itse fyysisesti toimintaan. Tällainen henkilö voi olla seksuaalisen kanssakäymisen videokuvauksesta vastaava tai muu tapahtumaa tai esitystä ohjaava henkilö. Sopimuksen laatinutta henkilöä ei myöskään pidettäisi sopimusosapuolena, jollei hän olisi itse sopimusosapuolena siinä. Sopimusosapuolen määrittelyn kannalta ratkaisevana olisi pidettävä sitä, kuka tekee sopimuksen eli vahvistaa sopimuksen omakätisellä allekirjoituksellaan tai 6 §:ssä tarkoitettua sähköistä allekirjoitustapaa käyttäen. Sopimusosapuolena voisi toimia vain luonnollinen henkilö.

3 kohdassa määriteltäisiin, mitä sukupuoliyhteys tässä laissa tarkoittaa. Sukupuoliyhteyden määritelmä vastaisi yhtenevästi voimassa olevan rikoslain 10 §:n 1 momentin (27.6.2014/509) määritelmää.

4 kohdassa määriteltäisiin seksuaalinen kanssakäyminen sellaiseksi sukupuoliyhteyden ja muiden seksuaalisten tekojen kokonaisuudeksi, jotka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen ovat seksuaalisesti olennaisia. Määritelmä vastaisi käytännössä voimassa olevan rikoslain 10 §:n määritelmiä suku-

puoliyhteydestä ja seksuaalisesta teosta yksittäisenä tekona tai näiden molempien yhtäaikaisesti tapahtuvana kokonaisuutena.

2 luku. Sopimuksesta

4 §. Sopimuspakko. Pykälässä määritellään sopimuksen tekemisen välttämättömyys sukupuoliyhteydelle siten, kuin laissa on tarkemmin säädetty. Sopimuspaktoon kuuluisi, että sukupuoliyhteydestä tehtävä sopimus tehtäisiin etukäteen ennen sukupuoliyhteyden aloittamista. Sopimusta suojaisi näin ollen eräänlainen taannehtivuuden kieltö. Jos sopimus tehtäisiin vasta sukupuoliyhteyden jälkeen, tilannetta olisi tulkittava niin kuin sopimusta ei olisi ollut olemassa. Näyttövelvollisuus sopimuksen tekemisestä vasta sukupuoliyhteyden jälkeen olisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 3 §:n mukaisesti kuitenkin aina kantajalla. Etukäteen tehtävän sopimuksen tarkoituksena on suojella sukupuoliyhteydessä olevaa myöhemmältä taivuttelulta tai painostukselta sopimuksen tekemiseen, sekä parantaa näyttökynnyksen täyttymistä, kun raiskauksesta epäilty saadaan kiinni pian teon jälkeen. Sopimuksen tekemiseen jälkikäteen pakottaminen voi täyttää rikoslain luvun 8 §:ssä (21.4.1995/578) säädetyn pakottamisen tunnusmerkistön.

5 §. Sopimuksentekokelpoisuus. Pykälässä säädetään osapuolen edellytyksistä sopimuksen tekemiselle.

1 momentissa säädetään sopimuksentekokelpoisuuden yleiseksi edellytykseksi, että sopimuksen pätevästi tehdäkseen henkilön täytyy olla kuusitoista vuotta täyttänyt. Ikäraja vastaa voimassa olevan rikoslain 20 luvun 6 §:ssä (20.5.2011/540) määriteltyä suojaikärajaa kaikille seksuaalisille teoille. Pykälän numerokohdissa säädetään sellaiset kriteerit, jotka poistavat henkilön sopimuksentekokelpoisuuden eli mahdollisuuden toimia sukupuoliyhteydestä tehtävän sopimuksen osapuolena.

1 kohdassa sopimusosapuolena olo rajattaisiin pois sellaisilta henkilöiltä, jotka ovat kykenemättömiä ilmaisemaan tahtoaan. Kohta vastaisi soveltuvalta osin voimassa olevan rikoslain 20 luvun 1, 4 ja 5 §:ssä säädettyjä perusteita ja niiden tulkintaa. Vajaaavaltaisuudella tarkoitetaan holhoustoilain (442/1999) 2 §:ssä tarkoitettua vajaaavaltaista henkilöä.

2 kohdassa sopimuksentekokelpoisuuden ulkopuolelle rajattaisiin sellaiset henkilöt, jotka ovat sopimuksentekohetkellä päihtyneitä siten, että päihtyminen on olennaisesti heikentänyt sopimusta tekevän arvostelukykyä sopimuksen tekemiseen. Tällöin puhutaan niin sanotusti sopimusta tekevän oikeustoimikelpoisuudesta. Sopimuksen tekemisen yleisiä edellytyksiä on Suomessa käsitelty varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (13.6.1929/228). Kohdassa tarkoitettu arvostelukyvyn olennainen heikentyminen on yleisesti tulkinnanvarainen asia ja joskus vaikea määriteltäväksi. Voimakas päihtymistila voi alentaa henkilön motorisia ja kognitiivisia kykyjä voimakkaastikin. Arvostelukyvyn olennaista heikentymistä arvioitaessa tulee tarkoin ottaa huomioon henkilön tilannekohtainen kyky kanssakäydä muiden ihmisten kanssa sekä suorittaa muita toimia, kuten esimerkiksi vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin tai käydä sujuvaa keskustelua. Henkilö saattaa myös puhua enemmän päihtyneenä. Tällaista seikkaa ei olisi vielä automaattisesti pidettävä sopimuksentekokelpoisuutta rajoittavana asiana, vaan tarkasteltavaksi tulisi ottaa puheen ymmärrettävyys ja sisältö kokonaisuudessaan. Puhumisen kannalta voitaisiin tarkastella sitä, puhuuko henkilö samoista asioista taikka muutoin samalla tavalla ollessaan selvinpään. Tällöin arvioitavana olisi myös henkilön yleinen estottomuus.

Arvostelussa voitaisiin tarkastella myös henkilön motoristen ominaisuuksien alentumista suhteessa siihen, että hän olisi selvin päin. Tällaista vertailua voitaisiin tehdä esimerkiksi kävelyä tai tekstiviestin kirjoittamista tarkailemalla. Myös käsialan muutokset voivat antaa viitteitä henkilön päihtymistilasta ja siihen liittyvästä motorisen suorituskyvyn alentumisesta. Arvostelukyvyn olennaisena alentumisena voitaisiin pitää sitä, kun henkilö ei enää vastaisi tälle esitettyihin kysymyksiin ajoissa tai hänen yleinen latenssi kanssakäymiseen kasvaisi selvästi. Arvostelukyvyn olennaisena alentumisena olisi pidettävä myös sitä, kun henkilön motoriset kyvyt olisivat olennaisesti alentuneet selvänä olemiseen verrattuna. Myös henkilön päihtymisen vaikutuksen alaisuudesta johtuvaa impulsiivisuuden kasvua voitaisiin pitää arvostelukyvyn olennaisen alentumisen kannalta merkittävänä seikkana. Tällaiseen impulsiivisuuteen saattaa kuulua esimerkiksi tunteettomille ihmisille puhuminen.

3 kohdassa sopimuksentekokelpoisuuden ulkopuolelle rajattaisiin kaikki ne henkilöt, jotka olisivat ehdotetun rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin 1 kohdan a, b tai d alakohdissa tarkoitettussa suhteessa toiseen sopimusosapuoleen taikka muutoin alakohdissa tarkoitettussa olosuhteissa. Näiden ohella sopimuksentekokelpoisuuden ulkopuolelle jäisi henkilö, joka olisi mainitun rikoslain pykälän 1 momentin 1 kohdan c alakohdassa määritellyllä tavalla sairaalassa tai muussa laitoksessa hoidettavana ja jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt. Ollakseen sopimuksentekokelvoton mainitun rikoslain pykälän 2 momentin 1 kohdan c alakohdassa mainitulla tavalla, täytyy henkilön täyttää kyseisen kohdan määrittely kokonaisuudessaan. Kohta vastaisi tulkinnaltaan voimassa olevan rikoslain 5 §:n (24.7.1998/563) määritelmiä. Toisella sopimusosapuolelle tarkoitetaan ketä tahansa toista sopimusosapuolta, joka toimisi samassa sopimuksessa yhtenä sopimusosapuolena. 3 kohdan konstituoituminen rikos oikeudellisen vastuun edellytyksenä edellyttäisi tahallisuutta tai tekijän törkeää huolimattomuutta.

6 §. Sopimuksen tekeminen. 1 momentissa säädetään siitä, kuinka sopimus olisi tehtävä. Kun sopimus on tehty tässä pykälässä ja muualla tässä laissa tarkoitettulla tavalla, se astuisi voimaan (voimaansaattaminen). Sopimuksen tekemiselle asetetaan sen tekemisen osalta tarkat muoto vaatimukset, jotka vastaavat soveltuvalta osin perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvun säädöksiä testamentin tekemisestä. Perintökaaressa säädetyistä poiketen tässä laissa edellytetään, että kaikkien sopimusosapuolten ja todistajien tulee tietää, että allekirjoitettava asiakirja on sopimusosapuolten välinen sopimus suostumisesta sukupuoliyhteyteen. Tämän lisäksi kaikkien sopimusosapuolten ja todistajien tulee lukea sopimus tarkoin läpi sekä tutustua siinä oleviin ehtoihin, eli näiden tulee ymmärtää sopimuksen sisältö tarkoin. Tästä syystä sopimus on jo tulkinnanvaraisuuteen liittyviä syitä silmällä pitäen syytä tehdä sellaiseksi, että se on jokaisen sopimusta tarkasteltavan toimesta helposti ymmärrettävissä. Pykälässä painotettaisiin sitä, että kaikkien allekirjoittaneiden tulee tarkoin olla selvillä sopimuksen sisällöstä. Näin ollen sopimuksen allekirjoittavia velvoitettaisiin erityiseen huolellisuuteen sopimusta tehtäessä. Huolellisuus koskettaisi sopimusosapuolten ohella yhtä lailla myös sopimuksen todistajia. Sopimuksen oikeudelliset vaikutukset kohdistuisivat kuitenkin sopimusosapuoliin. Sukupuoliyhteyteen tai seksuaaliseen tekoon ryhtyvää ei pääsääntöisesti voitaisi pitää

rangaistusvastuussa sellaisesta teosta, jonka teon kohteena oleva sopimusosapuoli olisi kieltänyt, mutta jonka tämä olisi huolimattomuudesta jättänyt kirjaamatta sopimukseen tai kirjannut sen liian epäselvästi. Teon kohteena olevalla olisi kuitenkin aina oikeus kieltäytyä toteuttamasta tekoa ilman erillistä perustelua siten kuin sopimuksen peruuttamisesta säädetään.

Hyväksyttävistä allekirjoittamisen muodoista säädetään tarkemmin jäljempänä 8 §:n perusteluissa.

2 momentissa säädetään sopimuksen pätevydestä silloin kun sopimusosapuoli ei ole 5 §:ssä tai todistaja ei ole 7 §:ssä mainitulla tavalla täyttänyt sopimuksetekokelpoisuusvaatimuksia. Sopimus ei olisi pätevä, jos kaikki sopimusosapuolet ja todistajat eivät allekirjoituksen hetkellä täyttä näitä kelpoisuusvaatimuksia.

7 §. *Todistajan kelpoisuusvaatimukset.* Pykälässä säädetään todistajan kelpoisuusvaatimuksesta niin kuin sopimusosapuolen kelpoisuusvaatimuksesta säädetään 5 §:ssä. Todistajien kelpoisuusvaatimukset vastaavat soveltuvalta osin perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvun 4 §:n 1 momentin säädöksiä. Näiden lisäksi todistajan kelpoisuusvaatimuksena on kuudentoista vuoden ikäraja ja se, ettei todistaja ole yksi sopimusosapuolista. Ikärajan tarkoituksena on estää kuusitoista vuotta nuoremman altistaminen sopimuksessa esiintyvälle seksuaaliselle sisällölle.

8 §. *Sopimuksen muotovaatimukset.* Pykälässä säädetään sopimuksen sisällölle tarkat vähittäismuotovaatimukset. Jos sopimus ei täyttäisi näitä vähittäismuotovaatimuksia ennen sen voimaansaattamista, se ei olisi pätevä missään olosuhteissa. Muotovaatimusten tarkoituksena on yksilöidä kaikki sopimusosapuolet sekä harjoitettava sukupuoliyhteys ja muut seksuaaliset teot tarkasti mahdollista myöhempiä tarkoituksia varten. Milloin sopimuksen kohdassa on kyse suostumuksesta tiettyyn teokoon tai tekotapaan, joka on olosuhteet huomioon ottaen seksuaalisesti olennainen, voidaan sopimukseen kirjata erikseen kaikkien sopimusosapuolten suostumus tai lausuma siitä, miten hänen kohdallaan olisi toimittava. Muussa tapauksessa olisi katsottava, että jokainen sopimusosapuoli on suostunut siihen seksuaaliseen teokoon tai tekotapaan, mikä sopimukseen on kirjattu.

1 kohdassa säädetään sopimusosapuolia koskevien henkilötietojen vähittäisvaatimuksista sopimuksessa. Jos sopimusosapuoli ei pysty tiedon olemassa olon puutteen vuoksi ilmoittamaan jotain vaadituista kohdista, voidaan sen sijasta ilmoittaa jokin muu vastaava tieto, joka yksilöi kyseisen sopimusosapuolen. Henkilötunnuksen puuttuessa sopimusosapuolen yksilöivänä tietona voidaan käyttää hänen tuntomerkkejään, kuten valokuvaa, videokuvaa taikka piirrettyä tai sanallista kuvausta ulkonäöstä ja fyysisistä piirteistä taikka näitä kaikkia. Allekirjoitus olisi tehtävä omakätisesti kynää tai muuta kirjoittamiseen soveltuvaa välinettä käyttäen taikka sähköisesti siten kuin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (7.8.2009/617) on säädetty. Nimenselvennystä ei tarvitsisi kirjoittaa omakätisesti. Erillistä nimenselvennystä ei tarvittaisi silloin, jos sopimus on allekirjoitettu sähköisesti ja sopimusosapuolen nimi muutoin ilmenee sopimuksesta selvästi.

2 kohdassa säädetään todistajia koskevien henkilötietojen vähittäisvaatimuksista sopimuksessa. Tietojen ilmoittaminen vastaa 1 kohdassa säädettyä.

3 kohdassa säädetään sukupuoliyhteyden harjoittamiseen liittyvien paikatietojen ilmoittamisesta. Tiedoista tulee ilmetä se paikka, jossa sopimuksella vahvistettava sukupuoliyhteys harjoitetaan.

a *alakohdassa* harjoittamispaikan osoitteella tarkoitetaan paikan postiosoitetta tai muuta viranomaisrekisteriin ilmoitettua osoitetta tai nimeä. Jos paikalla ei ole osoitetta tai nimeä, voidaan niiden sijasta käyttää muuta sijainnin yksilöivää tietoa, kuten rakennuksen tuntomerkkejä tai GPS-koordinaatteja.

b *alakohdassa* harjoittamispäivämäärällä sekä -kellonajalla tarkoitetaan sitä aikaa, milloin sukupuoliyhteys tullaan harjoittamaan. Kellonajasta tulee ilmetä arvio sukupuoliyhteyden aloittamisajankohdasta. Arvion ei tarvitse käytännöllisistä syistä olla minuutin tarkkuudella ilmoitettu, vaan riittävänä tarkkuutena on pidettävä tuntia suuntaansa.

c *alakohdassa* seksuaalisen kanssakäymisen kokonaiskestona ilmoitetaan yhden tai useamman sopimusosapuolen näkemys siitä, kuinka kauan sukupuoliyhteys sekä muut seksuaaliset teot ajallisesti kestäisivät. Aika-arvion antamisen merkitys olisi lähinnä teon todisteellisuuteen liittyvä tieto.

4 kohdassa säädetään sopimukseen tehtävästä kirjauksesta niiden ruumiinaukkojen osalta, joihin sukupuoliyhteys kohdistettaisiin. Vaadittujen kohtien osalta riittää kyllä tai ei muodossa tai valintaruutu rastittamalla esitetty tieto. Jokaisen sopimusosapuolen kohdalta erikseen kirjattava suostumus tai kieltä voidaan eritellä muualle sopimukseen tarkoituksenmukaisella tavalla.

a *alakohdassa* vaginaalisesti tapahtuvalla sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan sellaista sukupuoliyhteyttä, jossa emättimeen asetetaan tai työnnetään sukupuolielin tai muu ruumiinosa taikka seksiväline muun kuin kohteena olevan toimesta.

b *alakohdassa* anaalisesti tapahtuvalla sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan sellaista sukupuoliyhteyttä, jossa peräaukkoon asetetaan tai työnnetään sukupuolielin tai muu ruumiinosa taikka seksiväline muun kuin kohteena olevan toimesta.

c *alakohdassa* oraalisesti tapahtuvalla sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan sellaista sukupuoliyhteyttä, jossa suuhun asetetaan tai työnnetään sukupuolielin tai muu ruumiinosa taikka seksiväline muun kuin kohteena olevan toimesta.

Kielellä tapahtuva emättimen tai peräaukon nuoleminen katsotaan tässä sukupuoliyhteydeksi. Sellainen suutelu, jossa kieli työnnettäisiin väkisin toisen suuhun, olisi katsottava oraaliseksi sukupuoliyhteydeksi vain silloin, kun sitä olisi pidettävä teko ja teko-olosuhteet huomioon ottaen erityisen törkeänä.

5 kohdassa säädetään seksivälineiden ilmoittamisesta sopimuksessa sukupuoliyhteyden tai muiden seksuaalisten tekojen aikana käytettäväksi. Sopimusosapuolet voivat määritellä sopimukseen seksuaalisen kanssakäymisen aikana käytettävät seksivälineet eritellysti taikka niiden käytöstä voidaan ilmoittaa kyllä tai ei muodossa tai valintaruutua käyttäen.

Seksivälineenä pidetään sellaista esinettä, laitetta tai muuta irtainta, jota käytetään seksuaalisen teon aikana osana tekoa. Seksivälineenä voidaan pitää esimerkiksi hieromasauvaa tai muuta ruumiinaukkoon työnnettävää esinettä, kuten dildoa tai vibraattoria tai muuta sukuelintä tai ruumiinaukkoa muistuttavaa välinettä taikka tähytintä (speculum) tai muuta ruumiinaukkoa auki pitävää laitetta tai kehikkoa, jonka merkitys seksuaalisessa teossa on olennainen, taikka ihmistä, eläintä tai olentoa mallintavaa nukkea tai robottia, joka on valmistettu seksuaaliseen tarkoitukseen. Hieromasauvana voidaan pitää myös sellaista esinettä, jonka avulla hyväilläään toista seksuaalisen teon aikana. Näin ollen arkisetkin esineet voidaan

käsittää seksivälineisiin kuuluvaksi, kun niiden rooli teossa on olennaisesti seksuaalinen. Seksivälineitä ovat myös seksuaalisessa teossa käytettävät ruoskat, piiskat, raipat tai nahkavyöt sekä sitomiseen tarkoitettut narut, köydet, teipit, nippusiteet, hihnat, liinat, pakkopaidat, käsiraudat ja kahleet sekä muut näihin verrattavat sidontatarvikkeet. Seksivälineinä voidaan käsittää myös muut henkilöön kytkettävät ja teko huomioon ottaen seksuaalisesti olennaiset välineet, kuten kuolaimet, suupallot, suukapulat ja kasvohuput sekä peniksenpidentimet ja penisrenkaat sekä vagina-, penis- ja nännipumput sekä erilaiset laitteet, joiden avulla henkilö voidaan asettaa tai pakottaa tiettyyn asentoon seksuaalisen teon ajaksi. Erilaiset liukuvoiteet ja öljyt katsottaisiin myös seksivälineiksi, jos niiden käyttöä osana tekoa voidaan pitää seksuaalisesti olennaisena. Seksivälineinä ei pidetä sellaista kiintettä irtaimistoa, jota käytetään seksuaalisen teon suorittamiseen, mutta jonka merkitys ei ole itsenäisenä esineenä seksuaalisesti olennainen. Tällaista irtaimistoa ovat esimerkiksi sänky, sohva, kodinkoneet ja auto tai muut ajoneuvot. Edellä mainittua irtaimistoa voidaan kuitenkin pitää seksivälineenä, jos se on muokattu nimenomaisesti seksuaalisiin tekoihin soveltuvaksi. Tällä tavoin muokattuna ei kuitenkaan pidetä sellaista irtainta, johon tehdyt muutokset ovat irtaimen alkuperäinen käyttötarkoitus huomioon ottaen olleet vain vähäisiä.

6 kohdassa säädetään osana seksuaalista kanssakäymistä tapahtuvan pakottamisen ja väkivallan muotojen ilmoittamisesta. Pakottaminen ja väkivalta ovat esimerkiksi BDSM-seksissä käytettyjä seksuaalisen teon muotoja. Teon kohteena olevaan voidaan kohdistaa pakottamista esimerkiksi suusanallisesti käskytämällä tai muutoin nöyryyttämällä. Tällaista nöyryyttämistä voi olla esimerkiksi ruumiineritteiden laskeminen teon kohteena olevan päälle. Pakottaminen voi sisältää elementtejä myös väkivallasta. Väkivallaksi käsitetään vallan tai ruumiillisen voiman käyttö tai sellaisella uhkaaminen. Väkivalta voi olla myös seksuaalista väkivaltaa. Seksuaalista väkivaltaa ovat esimerkiksi sukupuoliyhtyminen toiseen teon kohteena olevan estelyistä huolimatta tai ilman hänen suostumusta, taikka teon kohteen alistaminen hänen mielestään vastenmielisille seksuaalisille. Kuristaminen sekä kivun aiheuttaminen seksuaalisessa tarkoituksessa piiskaa käyttämällä, lyömällä tai erityisillä nipistimillä tai sähköshokkeja antamalla ovat myös seksuaalista väkivaltaa. Oikeudettoman seksuaalisen väkivallan konstituoitumisen kannalta yhteistä kaikille viimeksi luetuille teoille on yleisesti loukatun suostumuksen puuttuminen oikeuttamisperusteena.

Ehdotetun lain mukaan sopimuskentekelpoiset sopimusosapuolet voisivat valtuuttaa toisen sopimusosapuolen kohdistamaan heihin sellaisia seksuaalisia tekoja, joita olisi ilman sopimuksesta ilmenevää loukatun suostumusta pidettävä pahoinpitelyn tai raiskauksen tunnusmerkistön täyttävänä tekona. Tällöin teon oikeuttamisperusteen tarkastelun kannalta olennaisinta olisi se, millaiset vaikutukset teolla on sen kohteena olevaan henkilöön. Voimassa oleva laki lähtee siitä, että kukaan ei voi esimerkiksi valtuuttaa toista pahoinpitelemään itseään sairaalahoitoa vaativaan terveydentilaan. Toisaalta toisen lyöminen voi olla olennainen osa esimerkiksi elokuvassa tapahtuvaa väkivaltakohtausta. Tällöin elokuvaa varten taltioitu väkivalta toteutetaan koordinoitusti ammattilaisten ohjeistuksella ja yleensä vielä ammattimaisten stunttien toimesta. Väkivallalle voi olla oikeutus myös silloin, kun se tapahtuu esimerkiksi nyrkkeilyottelussa. Tällöin teko nauttii loukatun suostumusta hyväksyttävillä perusteilla.

Seksuaalista väkivaltaa voidaan harjoittaa jo voimassa olevan lain mukaan eräin rajoituksin. Seksuaalinen väkivalta voi olla myös osa seksuaalista performanssia tai muuta seksuaalista esitystä kuten aikuisviihde-elokuva. Tällaisissa tilanteissa teko on usein tarkoin etukäteen määritelty ja koordinoitu, eikä siitä aiheudu teon kohteena olevalle hengenvaaraa. Loukatun suostumuksen perustana on tällöin teon kohteena olevan parempi ymmärrys häneen kohdistettavasta seksuaalista teosta. Seksuaalinen väkivalta ei saa kuitenkaan missään tilanteessa ylittää sitä rajaa, milloin vakavilta henkilövahingoilta ei voitaisi välttyä. Vakavien henkilövahinkojen aiheuttamisen varalta tehty sopimus tai muu suostumus ei koskaan vapauttaisi vahingon aiheuttajaa vastuusta ilman erittäin painavia ja perusteltuja syitä. Henkilövahingon aiheuttavan henkilön on myös aina huolellisuudellaan pyrittävä mahdollisimman pienen vahingon aiheuttamiseen loukattua kohtaan.

7 kohdassa säädetään, kuinka kondomin tai muun ehkäisyvälineen käytöstä on ilmoitettava sopimuksessa. Voimassa olevan lain mukaan kondomin oikeudeton poisjättäminen sukupuoliyhteyden ajaksi voi ilman väkivaltaa tapahtuvanakin täyttää pahoinpitelyn tai törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön. Eräissä tapauksissa kyseeseen voisi tulla myös raiskaus. Sukupuoliyhteys ilman kondomia lisää sukupuolitautilien tartuntariskiä merkittävästi, eli sillä voidaan aiheuttaa vakavaa vaaraa toisen terveydelle. Ilman kondomia tapahtuva sukupuoliyhteys on luonteeltaan abstrakti vaarantamisrikos, eikä se pelkästään täytä voimassa olevan lainsäädännön mukaan raiskauksen tunnusmerkistöä. Ehdotetun kohdan mukaisesti sukupuoliyhteydestä tehtävään sopimukseen olisi merkittävä tiedot kondomin käytöstä sukupuoliyhteyden aikana loukatun suostumuksen selvittämiseksi. Milloin sukupuoliyhteyttä harjoitettaisiin sopimukseen kirjatun vastaisesti tahallaan ja tietoisesti ilman kondomia, kyseessä olisi ehdotetun rikoslain 1 §:n mukaisesti raiskaus. Suostumus voidaan kirjata sopimukseen jokaisen sopimusosapuolen osalta myös erikseen.

8 kohdassa säädetään sopimukseen kirjattavasta suostumuksesta sukupuoliyhteyden tai muiden seksuaalisten tekojen kuvaamiseen. Tässä kohdassa kuvaamisella tarkoitetaan kameralla tai videokameralla tapahtuvaa kuvaamista taikka muuta näihin rinnastettavaa teknisellä laitteella tehtävää kuvantamista, jolla tapahtuneesta voidaan toisintaa visuaalisesti tarkasteltava kuva tai teos. Seksuaalisen teon piirtämistä tai maalaamista ei pidettäisi tässä kohdassa tarkoitettuna kuvaamisena. Kohta antaisi seksuaalisia tekoja kuvaavalle oikeuden kuvaamiseen. Tällainen suostumus poistaisi rikoslain 24 luvun (9.6.2000/531) 6 §:ssä tarkoitetun salakatselun tai 7 §:ssä tarkoitetun salakuuntelun ja salakatselun valmistelun. Kohta vastaisi soveltuvilta osin tämän momentin 4, 5, 6 ja 7 kohdissa tarkoitettujen suostumusten antamista.

9 kohdassa säädetään sopimukseen kirjattavasta vapaa-uoitoisesta kuvauksesta, jolla tapahtuvan seksuaalisen kanssakäymisen kulku selostettaisiin. Kohdassa käytetään ilmausta 'vapaamuotoinen' siitä syystä, että kuvaukselle ei varsinaisesti asetettaisi erityisiä vaatimuksia esimerkiksi sen yksityiskohtaisuuden tai pituuden suhteen. Kohdan tarkoituksena olisi parantaa sukupuoliyhteyden ja seksuaalisiin tekoihin osallistuvan oikeusturvaa ja ymmärrystä tekemällä tiettäväksi kaikki seksuaalisen kanssakäymisen aikana tapahtuvat seksuaaliset teot. Vapaaehtoinen kuvaus voisi sisältää hyvinkin yksityiskohtaisia tietoja toteutettavista seksuaalisista teoista. Tällaisia tie-

toja voisivat olla esimerkiksi seksuaalisen teon tarkka toteuttamispaikka huoneessa, tekoon osallistuvien sopimusosapuolten lukumäärä sekä tiedot seksuaalisen teon aikana käytettävistä seksivälineistä. Vapaamuotoinen kuvaus voisi olla myös eräänlaisena käsikirjoituksena käsiteltävä kuvaus harjoitettavista seksuaalisista teoista. Vapaamuotoiseen kuvaukseen kirjatut seksuaaliset teot ja niiden tekotavat olisivat sopimuksessa sopimusosapuolia sitovia, jollei niitä pidettäisi tehottomina tämän lain 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Vapaamuotoiseen kuvaukseen kirjattu seksuaalinen teko tai tekotapa voidaan jättää kokonaisuudessaan toteuttamatta, mutta tekoa ei saa toteuttaa sopimusosapuolen suostumuksen vastaisesti.

10 kohdassa säädetään sopimukseen tekohetken kertovien tietojen kirjaamisesta. Kohdan mukaan sopimukseen olisi kirjattava se päivämäärä ja kellonaika, jolloin sopimusosapuolet sekä todistajat allekirjoittavat sopimuksen. Kellonajan tulee olla riittävän tarkka, jotta sopimuksen tekoetki voidaan tarvittaessa yksilöidä. Riittävänä tarkkuutena on pidettävä kymmenen minuutin tarkkuutta, huomioon ottaen kuitenkin se aika, joka sopimusosapuolilta ja todistajilta kuluu sopimuksen lopulliseen läpikäymiseen sekä allekirjoittamiseen. Päivämäärän ja kellonajan lisäksi sopimukseen on ilmoitettava se paikka, jossa se on tehty. Paikkatiedosta tulee käydä ilmi se kunta tai kaupunki, jossa sopimus on allekirjoitettu. Jos sopimus tehdään ulkomailla, paikka tulee ilmoittaa riittävällä tarkkuudella huomioon ottaen allekirjoituspaikasta saatavilla olevat paikkatiedot sopimuksen tekemisen hetkellä.

9 §. *Sopimuksen muuttaminen.* Pykälässä säädetään oikeudesta muuttaa tehtyä sopimusta. Jos sopimusosapuolet haluaisivat muuttaa jotain sopimukseen merkittyä tietoa, ehtoa tai määräystä, heidän täytyisi tehdä uusi sopimus siten kuin 6 §:ssä säädetään. Samoin olisi menettävä, kun sopimukseen merkitty tieto, ehto tai määräys haluttaisiin poistaa. Menettelyn tarkoituksena on varmistaa, että kaikki sopimusosapuolet ovat tietoisia sopimuksen muuttamisesta ja ymmärtävät muutosten vaikutukset. Pykälä tarkoittaa käytännössä sitä, että sopimukseen ei saa, sen jälkeen kun se on allekirjoitettu, tehdä mitään muutoksia. Pykälä vastaisi soveltuvilta osin perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvun 6 §:ssä säädettyä.

Sopimusosapuolilla voi olla samanaikaisesti useita voimassaolevia sopimuksia. Sopimukset eivät kuitenkaan saa muodostaa päällekkäisyyksiä esimerkiksi siten, että samaan aikaan samojen sopimusosapuolten kanssa harjoitettavasta sukupuolilyhteydestä olisi olemassa useampi erillainen sopimus. Tällainen tilanne voi syntyä, kun sopimukseen merkittävää tietoa, ehtoa tai määräystä halutaan muuttaa tekemällä uusi sopimus. Tällaisissa tapauksissa sopimusten katsottaisiin olevan konkurrenssissa toistensa kanssa ja vain viimeksi tehty sopimus olisi voimassa. Jos ei voitaisi varmuudella määrittää, mikä sopimus olisi tehty viimeiseksi, kaikki kyseiseen tapahtumaan liittyvät sopimukset katsottaisiin automaattisesti pätemättömiksi. Sopimuksen peruuttaminen tai uuden sopimuksen tekeminen vanhan sopimuksen tilalle ei käytännössä olisi mahdollinen, sillä sopimuksen peruuttamisesta olisi ilmoitettava kaikille sopimusosapuolille. Jos uusi sopimus tehtäisiin ilman erään sopimuksen aiemmassa versiossa mukana olleen sopimusosapuolen allekirjoitusta, uudesta sopimuksesta tietämätön olisi rangaistuksesta vapaa, jos voitaisiin kohtuudella olettaa, että hän on edelleen luullut vanhan sopimuksen olevan voimassa.

10 §. *Sopimuksen peruuttaminen. 1 momentissa* säädetään osapuolten oikeudesta peruuttaa tehty (voimassa

oleva) sopimus ilmoittamalla siitä muille sopimusosapuolille (peruuttamispyyntö). Lähtökohtaisesti sukupuolilyhteyden tai muiden seksuaalisten tekojen kohteena olevalla olisi aina oikeus vaatia tekijää lopettamaan kaikki seksuaaliset teot viipymättä. Momentissa käytetään ilmausta *viipymättä*, joka tarkoittaisi sellaista aikaa, jonka voitaisiin kohtuudella, teon laatu ja teko-olosuhteet huomioon ottaen, katsoa kuluvan seksuaalisen teon lopettamiseen. Tällaisen vaatimuksen noudattamatta jättäminen olisi säädetty rangaistavaksi ehdotetun rikoslain 1 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyllä tavalla, jollei painavista syistä muutoin johdu. Tämän lisäksi sopimusosapuolella olisi oikeus peruuttaa voimassa oleva sopimus ilmoittamalla siitä muille osapuolille suusanallisesti (suullisesti) tai kirjallisesti. Sopimuksen peruuttaminen ei edellyttäisi sitä, että sukupuolilyhteydestä tehtäisiin kaikille sopimusosapuolille 6 §:n mukaisesti uusi sopimus. Sopimus tulisi kuitenkin peruuttaa todisteellisesti, jotta peruuttaminen voitaisiin myöhemmin varmentaa. Todisteellisuus estäisi sellaisten tilanteiden syntymisen, jossa henkilö pakotettaisiin sukupuolilyhteyteen tämän peruuttamispyynnöstä huolimatta vetoamalla siihen, että voimassa olevasta sopimuksesta löytyy hänen nimensä ja allekirjoituksensa. Jos sopimus peruutettaisiin sukupuolilyhteyden ollessa käynnissä, peruuttamispyyntö tulisi tehdä ensi sijassa sille henkilölle, joka toteuttaa seksuaalisen teon. Sopimuksen peruuttamisesta tehtävä ilmaus tulisi olla sellainen, ettei seksuaalisen teon tekijä voisi teko-olosuhteet ja peruuttamispyynnön tekevän terveydentila huomioon ottaen erehtyä peruuttamisilmoituksen sisällöstä. Teon kohteena oleva voisi peruuttaa sopimuksen sanomalla tekijälle, ettei enää halua jatkaa kyseistä tekoa. Sukupuolilyhteys tai muu seksuaalinen teko olisi tällöin lopetettava viipymättä. Jos peruuttamispyynnön tehnyt henkilö jatkaisi seksuaalista kanssakäymistä omasta aloitteestaan peruuttamisilmoituksen jälkeen, olisi katsottava, että hän ei ole peruuttanut sopimusta. Jos seksuaalisen teon kohteena oleva päihtyy yllättäen esimerkiksi seksuaalisen teon aikana nautitun päihteen takia, tekijän on keskeytettävä kaikki seksuaaliset teot viipymättä. Jos tekijä ei voi kohtuudella huomata päihtymistä, hän on rangaistuksesta vapaa, jollei laista muutoin johdu. Tekijän on muutoinkin kiinnitettävä huomiota teon kohteena olevan yleiseen olemukseen ja kykyyn ilmaista tahtoaan teon aikana. Jos teon kohteena olevan puhekyky on estetty seksuaaliseen tekoon liittyvän seksivälineen tai asusteen käytön takia, tekijän on kiinnitettävä erityistä huomiota kaikkiin muihin sellaisiin seikkoihin, joista teon kohteena olevan suostumus voitaisiin kohtuudella päätellä. Peruuttamispyynnön noudattamisen arviointi kuuluisi teko ja teko-olosuhteet huomioon ottaen viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

2 momentissa säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta ottaa epäillyn seksuaalirikoksen kokonaisarvioinnissa huomioon se, että asianomistaja on aiemmin suostunut allekirjoittamaan tässä laissa tarkoitettuun sopimukseen. Momentin tarkoituksena olisi parantaa syytetyn oikeusturvaa sellaisissa tilanteissa, jossa sopimukseen alun perin suostunut ilmoittaa tullessaan raiskatuksi ehdotetun rikoslain 1 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Tuomioistuimen tulisi ottaa kokonaisharkinnassa huomioon sopimuksen sisältö kokonaisuudessaan. Sopimuksen sisältöä tulkitsemalla asianomistajan ja syytetyn kertomusten uskottavuutta voitaisiin arvioida paremmin. Sopimuksesta saattaa esimerkiksi löytyä sellaisia kohtia, jotka ovat ristiriidassa asianomistajan omaa seksuaaliele-

mää kuvailevan kertomuksen kanssa. Tuomioistuimen tulisi myös tarkoin ottaa huomioon se, kuinka asianomistaja on tehnyt 1 momentissa mainitun peruuttamispyyntönsä. Mikäli peruuttamispyyntö olisi tehty niin epäselvästi, ettei kenenkään voitaisi kohtuudella olettaa ymmärtävän sen sisältöä, tuomioistuin voisi harkintansa mukaan ottaa asian huomioon tuomiossa. Momentin säännös tulisi sovellettavaksi myös silloin, kun olisi ilmeistä epäillä, ettei asianomistaja olisi tehnyt peruuttamispyyntöä lainkaan.

3 momentissa säädetään, että henkilö ei voisi pätevästi luopua oikeudestaan olla peruuttamatta voimassa olevaa sopimusta. Momentti vastaisi soveltuvilta osin perintökaaren (5.2.1965/40) 10 luvun 5 §:n 2 momenttia.

11 §. *Sopimuksen pätemättömyys. 1 momentissa* säädetään niistä olosuhteista, jolloin sopimus olisi katsottava pätemättömäksi. Sopimus olisi lähtökohtaisesti pätemätön aina silloin, kun sitä ei olisi tehty tässä laissa tarkoitettulla tavalla. Tämän lain 8 §:ssä ilmoitettavaksi säädettyjen tietojen osalta pätemättömyysperuste ei muodostuisi automaattisesti, jos tieto olisi kirjattu sopimukseen väärin kirjoitusvirheen tai muun siihen rinnastettavan syyn johdosta (falsa demonstratio non nocet). Kirjoitusvirheen kannalta ratkaisevaa olisi se, muuttaisiko virhe sopimuksen tai siinä olevan kohdan sisältöä olennaisesti. Sopimukseen kirjattu ristiriitainen ehto ei myöskään olisi automaattisesti pätemättömyysperuste koko sopimukselle. Tällöin olisi 13 §:ssä säädetyllä tavalla otettava kokonaisuudessaan huomioon se, olisiko sopimusosapuoli tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää, kuinka se, jota ehto koskee, olisi ilmaissut suostumuksensa kyseiseen tekoon, sekä se, olisiko teon kohteena olevan pitänyt huomata riskiä.

Sopimus olisi pätemätön myös silloin kun joku olisi pakotettu tai kiristämällä painostettu sen tekemiseen tai todistamiseen (törkeä pakko). Tässä pykälässä pakottamisella tarkoitetaan rikoslain 25 luvun (21.4.1995/578) 8 §:ssä tarkoitettua pakottamista ja kiristämistä rikoslain 31 luvun (24.8.1990/769) 3 §:ssä tarkoitettua kiristystä tai 4 §:ssä tarkoitettua törkeää kiristystä. Sopimuksen tekemiseen tai todistamiseen pakottaminen ja painostaminen kiristyksellä säädetään pätemättömyysperusteeksi turvaamaan henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

2 momentissa säädetään, että sopimus raukeaa sen sopimusosapuolen osalta, joka ei sukupuoliyhteyden aktualisoituessa olisi enää 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla sopimuskentekokelpoinen. Sukupuoliyhteyden aktualisoinnissa tarkoitetaan tässä momentissa sitä hetkeä, jolloin sukupuoliyhteys aloitettaisiin. Sopimuksen raukeaminen sopimusosapuolen osalta tarkoittaisi sitä, että kyseinen sopimusosapuoli ei enää olisi oikeutettu osallistumaan sopimuksella sovittuihin seksuaalisiin tekoihin. Raukeaminen ei siis itsessään tekisi sopimusta pätemättömäksi, vaan sopimus olisi edelleen voimassa niiden sopimusosapuolten osalta, jotka täyttäsivät sopimuskentekokelpoisuuden ehdot. Vastaavasti sukupuoliyhteys sellaisen henkilön kanssa, jonka osalta sopimus olisi rauennut, täyttäisi raiskauksen tunnusmerkistön, jollei voitaisi osoittaa, että raukeamisen edellytyksiä tai käsillä oloa ei voitu kohtuudella huomata. Sopimuksen raukeamisen tarkkailu olisi kuitenkin sopimusosapuolten vastuulla siinä laajuudessa, mitä yleisesti olisi pidettävä kohtuullisena. Sopimusosapuolten olisi näin ollen tarkkailtava kykynsä mukaan sitä, että teon kohteena oleva olisi sukupuoliyhteyden aikana sopimuskentekokelpoinen.

12 §. *Purkavien ehtojen kielto.* Pykälän tarkoituksena on estää sellaista seksuaalista tekoa tai tekotapaa koskevan ehdon tai suostumuksen kirjaaminen sopimukseen,

jonka voimassaolo olisi riippuvainen jonkin toisen seikan toteutumisesta. Näin sopimukseen ei voisi kirjata mitään sellaista ehtoa tai suostumusta, jonka toteutumista ei voitaisi kohtuudella ennakoita. Sopimukseen ei esimerkiksi voitaisi kirjata suostumusta erään seksuaalisen teon osalta nimenomaan sillä edellytyksellä, että tekopaikalta löytyisi jokin tietty seksuaalisen teon kannalta olennainen esine tai laite. Seksuaalista tekoa koskevaa ehtoa tai suostumusta ei myöskään saisi kirjata sellaiseksi, että sen voimassaolo olisi riippuvainen erään tietyn henkilön läsnäolosta. Sairauden tai muun syyn takia tapahtuvaa sopimusosapuolen poisjäämistä ei kuitenkaan katsottaisi sellaiseksi purkavaksi ehdoksi, joka tekisi sopimuksesta pätemättömän.

3 luku. Erinäiset säännökset

13 §. *Sopimuksen ehdon tehottomuus. 1 momentissa* säädetään siitä, miten olisi toimittava silloin kun jokin tämän lain nojalla tehdyssä sopimuksessa sovittu ehto tai teko olisi ristiriidassa toisen sinä olevan ehdon tai teon kanssa. Tällainen tilanne olisi käsillä esimerkiksi silloin, kun yhdessä kohtaa sopimusta kielletäisiin sukupuoliyhteys ilman kondomia ja toisessa kohdassa se sallittaisiin. Tällaisessa tilanteessa sopimusta olisi lähtökohtaisesti tulkittava niin kuin teon kohteena oleva olisi antanut tälle suostumuksensa. Tulkinta perustuu ehdotetun lain 6 §:n 1 momentissa säädettyyn kohtaan, jonka mukaan sopimuksen tekemisen tulee tarkoin perehtyä sopimukseen ja sen sisältöön. Sopimusosapuolille asetettaisiin näin ollen huolellisuusvelvoite, eikä toisen sopimusosapuolen huolimattomuudesta johtuvan virheen takia toteutettava teko olisi lähtökohtaisesti rangaistava. Tällaisissa tapauksissa olisi kuitenkin otettava kohtuudella huomioon se, olisiko sopimusosapuoli suostunut kyseisen teon toteuttamiseen, jos hän olisi huomannut ristiriidan olemassa olon. Tilanne voisi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun sopimuksella yhdellä kertaa vahvistettaisiin kaikkien sopimusosapuolten suostumus erääseen tiettyyn seksuaaliseen tekoon, vaikka ainakin yhden sopimusosapuolen tiedossa olisi, ettei eräs sopimusosapuoli suostuisi tällaiseen tekoon missään olosuhteissa. Tällaisessa tilanteessa tulee arvioida se, mistä syystä kukaan sopimusosapuolista ei ole huomannut sellaista ehtoa tai muuta ristiriitaisuutta, johon eräs sopimusosapuoli ei olisi missään tapauksessa suostunut. Seksuaalista tekoa koskeva ehto tai määräys on edellä mainitussa tilanteessa voitu kirjata sopimukseen niin epäselvästi, ettei sopimusosapuolten voitaisi kohtuudella olettaa ymmärtävän sitä. Sopimuksella voitaisiin myös antaa jokaiselle sopimusosapuolelle yksityiskohtaisia ohjeita sukupuoliyhteyttä tai seksuaalisia tekoja koskien. Sopimuksella voitaisiin säätää esimerkiksi, että sukupuoliyhteydessä tulee yleisesti käyttää kondomia, mutta sopimusosapuoli A olisi vapautettu tästä velvollisuudesta. Näin ollen kaikkien muiden paitsi sopimusosapuoli A:n kanssa ei tarvitsisi käyttää kondomia. Ehtoa voitaisiin tarkentaa myös siten, että sopimusosapuolet B ja C eivät tarvitsisi kondomia ollessaan sukupuoliyhteydessä A:n kanssa. Tällainen sopimus voisi tulla kysymykseen silloin, kun A olisi tietoinen siitä, ettei sopimusosapuoli B:llä tai C:llä olisi sukupuoliutaiteja. Yksityiskohtaisemmin sopimukseen kirjattu teko, suostumus tai määräys olisi sopimuksessa aina etusijalla muun samaa asiaa käsittelevän kohdan kanssa.

2 momentissa säädetään, että tästä laista poikkeava ehto tai määräys ei olisi tehokas. Momentti vastaisi soveltuvilta osin asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (31.3.1995/481) 8, 26, 35, 36, 38, 47, 52, 60, 65, 69, 72,

83, 84, 86 tai 89 §:ssä tarkoitettua mitätöntä ehtoa. Ehdon mitättömyys ei tekisi sopimuksesta mitätöntä kokonaisuudessaan. Mitätöntä ehtoa olisi tulkittava siten, kuin sitä ei olisi kirjattu sopimukseen lainkaan. Sellainen ehto, jolla sopimusosapuolet veloitettaisiin olemaan noudattamatta tätä lakia tai noudattamaan sitä toisella tavalla, olisi myös katsottava mitättömäksi.

14 §. Tarkemmat määräykset. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi antaa tarkempia määräyksiä tämän lain voimaansaattamisesta sekä sopimuksen tekemisestä. Sopimuksen tekemistä varten voitaisiin avata oma internetpalvelu, jossa sopimusosapuolet voisivat täyttää ja allekirjoittaa sopimuksen sähköisesti. Sopimuksen tekemiseen tarvittavan sopimus pohjan tarkasta ulkonäöstä ja asettelusta voitaisiin myös säätää asetuksella. Sopimus voitaisiin tällöin velvoittaa tehdyksi Valviran tai Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hyväksymälle sopimus pohjalle. Sopimus voitaisiin myös asetuksella määrätä jätettäväksi etukäteen.

3. Laki rikoslain 15 luvun muuttamisesta

6 a §. Väärä ilmianto seksuaalirikosasiassa. Seksuaalirikoksia on pidetty länsimaaisessa demokraattisessa yhteiskunnassa yleisesti eräänä yhteiskunnan paheksuttavimmista rikoksista. Seksuaalirikoksista langetettujen tuomioiden oikeusvaikutukset eivät jää pelkästään laillisen tuomioistuimen määräämän rangaistus seuraamuksen piiriin, vaan teko itsessään leimaa tekijän usein tämän loppuelämäksi. Pelkästään esitutkinnan tai pakkokeinojen kohteeksi joutuminen seksuaalirikoksesta epäiltynä saattaa leimata kohteena olevan henkilön vuosiksi tai äärimmäisissä tapauksissa loppuelämän ajaksi riippumatta siitä, onko epäilty oikeasti syyllistynyt rikokseen. Tieto epäillyn julistamisesta syyttömäksi ei myöskään yleensä leviä yleisön keskuudessa samalla tavoin kuin tieto häneen kohdistuneista epäilyistä.

Poliisin tilastojen mukaan Suomessa tehtiin vuonna 2015 yhteensä 1 063 rikosilmoitusta raiskauksesta. Näistä 114 tapauksessa, ettei rikosta ollut tapahtunut. Viimeksi mainituista osa oli perättömiä. Rikoslain 15 luvun 6 §:ssä

(24.7.1998/563) säädetään väärästä ilmiannosta, joka tunnetaan puhkielessä myös perättömänä ilmiannona. Pykälän mukaan esitutkinta- tai muulle viranomaiselle taikka tuomioistuimelle väärän tiedon antanut voidaan eräin edellytyksin tuomita väärästä ilmiannosta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi. Koska väärät ilmiannot ovat teon paheksuttavuuden ja loukkaavuuden osalta hyvinkin erilaisia, on tarkoituksenmukaista lisätä rikoslakiin myös väärän ilmiannon törkeämpää tekemuotoa koskeva säännös.

Väärä ilmianto seksuaalirikosasiassa olisi uusi lisäys rikoslain 15 lukuun. Pykälä vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan lain 6 §:ää, mutta siinä olisi erityinen kvalifiointiperuste silloin kun väärä ilmianto koskettaisi rikoslain 1, 2, 4, 5 a, 6, 7, 8, 8 a, 8 b, 8 c, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitettua rikosta. Väärästä ilmiannosta seksuaalirikosasiassa olisi annettava väärää ilmiantoa kovempi rangaistus. Enimmäisrangaistus olisi kuusi vuotta vankeutta. Kovennetun rangaistuslatitudin tarkoituksena olisi harmonisoida teon rangaistavuutta vastaamaan paremmin väärän ilmiannon kohteena olevan kokemaa oikeudenloukkausta ja tälle teosta aiheutunutta vahinkoa. Vuosien 2012 ja 2014 välisenä aikana törkeästä raiskauksesta annettu tuomio oli keskipituudeltaan 52,6 kuukauden mittainen vankeusrangaistus. Samalla ajanjaksolla väärästä ilmiannosta annettu ehdoton vankeusrangaistus oli keskipituudeltaan 4,8 kuukautta. Kovennettua rangaistuslatitudia puoltavana asiana voidaan pitää teon kohteena olevalle aiheutuvaa maineen menetystä sekä muuta siihen rinnastettavaa haittaa. Henkilö voi esimerkiksi joutua luottamustoimen päättämisen kohteeksi jo pelkän rikosepäilyn vuoksi. Tämän lisäksi häntä saattaa leimata seksuaalirikollisen maine ennalta määrittelemättömän ajanjakson.

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksen mukaan (3. painos) väärästä ilmiannosta sopivana vahingonkorvauksen määränä on pidetty 1 500 - 5 000 euroa. Väärästä ilmiannosta seksuaalirikosasiassa uhrille korvattavaksi tuomittavaa vahingonkorvauksen määrää ehdotetaan myös korotettavaksi. Määrää suositetaan ylärajan osalta korotettavaksi 10 000 euroon asti silloin, kun vahingonkorvaus tuomitaan maksettavaksi väärästä ilmiannosta seksuaalirikosasiassa.

Helsingissä 30. kesäkuuta 2018

Kasper Koski